

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 15.11.2017 № 23-5

**ВИСНОВОК
ПРО СТАН ВИКОНАННЯ ЗАКОНУ
ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ НА 2017 РІК
У СІЧНІ – ВЕРЕСНІ**

Київ 2017

З М І С Т

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	3
II. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	5
III. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	10
IV. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ	16
V. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ	26
VI. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ.....	32
Висновки.....	40
Пропозиції.....	42

Висновок про стан виконання закону про Державний бюджет України на 2017 рік у січні – вересні підготовлений Рахунковою палатою відповідно до вимог Бюджетного кодексу України і Закону України „Про Рахункову палату” за результатами аналізу квартального звіту про виконання Державного бюджету України, місцевих бюджетів та зведеного бюджету у січні – вересні 2017 року, поданого Державною казначейською службою України Рахунковій палаті листом від 03.11.2017 № 14-08/907-18311, звітних та інформаційно-аналітичних даних Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Фонду державного майна України, а також окремих головних розпорядників бюджетних коштів.

I. ЗАГАЛЬНІ ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Кабінет Міністрів України у січні – вересні поточного року виконував закон про державний бюджет на 2017 рік в умовах зростання економіки на 2,3 відс., збільшення на 18,9 відс. експорту і на 17,7 відс. імпорту товарів та послуг. Проте темпи зростання цих показників сповільнювалися. При цьому інфляція становила 10,2 відс., або 91,1 відс. річного прогнозу.

У результаті доходи державного бюджету, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 43,7 відс., насамперед за рахунок нарощування імпорту і росту цін.

Загальний обсяг фінансових ресурсів державного бюджету становив 785 млрд 123,1 млн грн, у тому числі доходи – 585 млрд 757,8 млн грн, або 74,4 відс. річного обсягу, надходження для фінансування бюджету – 195 млрд 96,1 млн грн, повернення кредитів – 4 млрд 269,2 млн гривень.

Фінансові ресурси державного бюджету спрямовані переважно на проведення видатків – 571 млрд 93,9 млн грн, або 66,4 відс. річного плану, погашення державного боргу – 111 млрд 275,8 млн грн, придбання цінних паперів – 48 млрд 887,9 млн грн, надання кредитів – 3 млрд 955,8 млн гривень.

Державний бюджет загалом виконано з профіцитом 14 млрд 977,3 млн грн при запланованому річному дефіциті в сумі 80 млрд 565,2 млн гривень.

Для фінансування державного бюджету залучено 195 млрд 96,1 млн грн, що на 89 млрд 774,0 млн грн, або 31,5 відс., менше плану на звітний період.

План доходів загального фонду на звітний період перевиконано на 15 млрд 699,4 млн грн, або 3,2 відсотка.

Видатки загального фонду не виконано на 56 млрд 698,2 млн грн, або 9,7 відсотка.

При цьому залишаються невирішеними системні проблеми, зокрема:

- триває стагнація в промисловості і сільському господарстві, що є найбільшими складовими реального сектору економіки;
- продовжувало скорочуватися кредитування реального сектору економіки;
- заборгованість з виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств, установ, організацій збільшилася загалом на 20,1 відс., в установах охорони здоров'я, науки, освіти, мистецтва і спорту – на 18,2 відс.;
- залишки невідшкодованого платникам податку на додану вартість з початку року не зменшилися, а з простроченим терміном відшкодування збільшилися на 29,6 відс.;
- переоплати податків і зборів до державного бюджету збільшилися на 16,5 відс. – до 37 млрд 87,9 млн грн;
- податкова заборгованість економічно активних підприємств зросла до 53 млрд 57,8 млн грн;
- тривало зволікання із затвердженням порядків використання коштів;
- кожний п'ятий головний розпорядник бюджетних коштів не забезпечив розроблення і затвердження спільно з Міністерством фінансів України паспортів 45-ти бюджетних програм;
- кредиторська заборгованість за видатками зросла до 3 млрд 43,9 млн грн, з якої прострочена – 61,1 відс.;
- дебіторська заборгованість за видатками зросла до 13 млрд 474,8 млн грн, із неї прострочена – 14,6 відс.;
- низька якість підготовки інвестиційних проектів, які здійснюються за рахунок коштів, залучених державою від міжнародних фінансових організацій, завадила своєчасному відбору об'єктів і проведенню закупівель;
- загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу внаслідок перевищення державних запозичень над витратами на погашення державного боргу, отримання кредиту Міжнародного валютного фонду і девальвації гривні до окремих іноземних валют зріс на 113 млрд 299,2 млн грн, або 5,9 відс., – до 2 трлн 43 млрд 60,4 млн грн;
- на виконання боргових зобов'язань за державним і гарантованим державою боргом з державного бюджету сплачено 204 млрд 972,1 млн грн, або 27,9 відс. витрат державного бюджету загалом;
- частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів збільшилася до 55,3 відс., що свідчить про зростання залежності місцевих бюджетів від

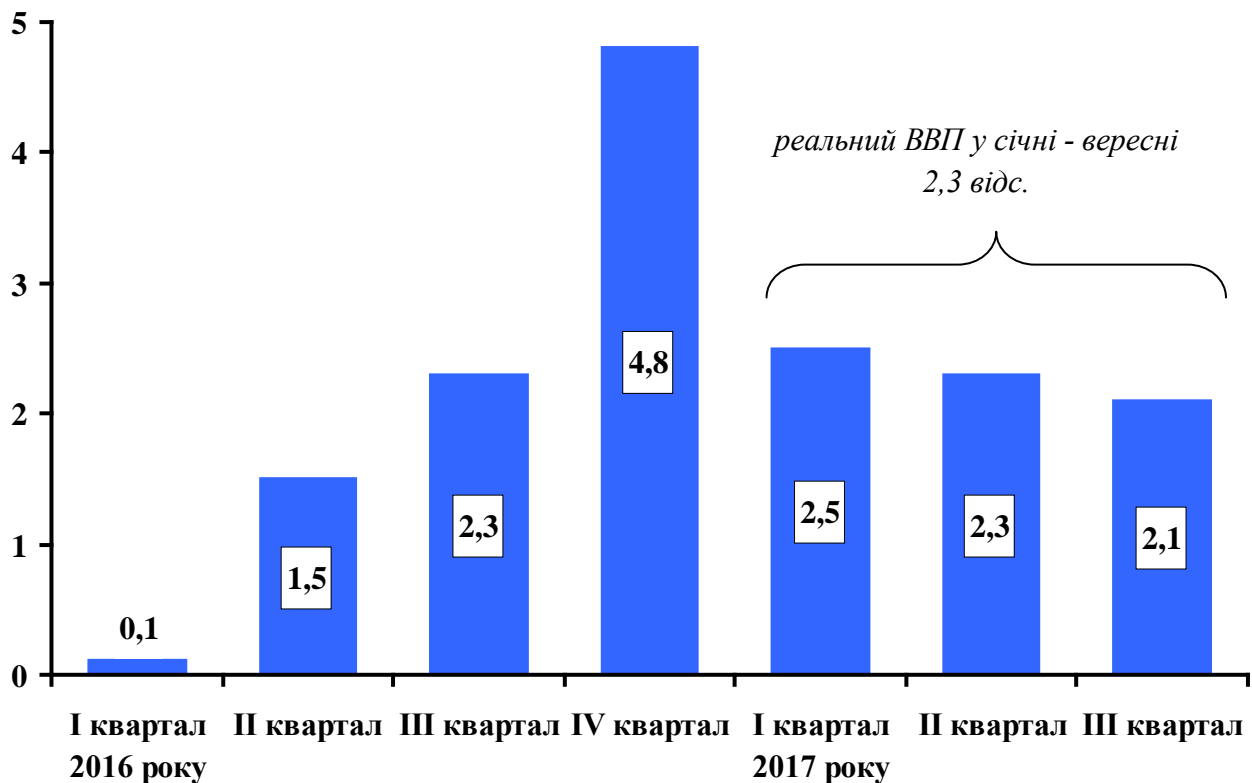
трансфертів з державного бюджету, при цьому у шістнадцяти з двадцяти п'яти регіонів України вона перевищила 60,0 відс.;

- удвічі збільшилися видатки державного бюджету на субвенцію місцевим бюджетам для надання пільг і житлових субсидій, насамперед за рахунок збільшення кількості домогосподарств, які внаслідок низької платоспроможності отримали субсидії.

II. ОЦІНКА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Виконання державного бюджету у січні – вересні 2017 року відбувалося в умовах уповільнення темпів зростання економіки (діаграма 1). За оцінкою Рахункової палати, приріст реального валового внутрішнього продукту у звітному періоді становив 2,3 відсотка.

Діаграма 1. Реальний валовий внутрішній продукт у 2016 – 2017 роках
(у відсотках до відповідного кварталу попереднього року)

Стан виконання основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на 2017 рік, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.2016 № 399, зі змінами, внесеними постановою від 31.05.2017 № 385, наведено в таблиці 1.

Основні показники економічного і соціального розвитку

№ з/п	Показники	Враховано при визначенні показників державного бюджету	Січень – вересень, фактично
1.	Валовий внутрішній продукт реальний, у відс. до відповідного періоду попереднього року	101,8	102,3*
2.	Індекс споживчих цін до грудня попереднього року, відс.	111,2	110,2
3.	Індекс цін виробників промислової продукції до грудня попереднього року, відс.	116,8	110,1
4.	Середньомісячна заробітна плата працівників, грн	7 104	6 847
5.	Індекс реальної заробітної плати, у відс. до відповідного періоду попереднього року	121,4	118,8
6.	Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	- 6 487	- 4 265
7.	Експорт товарів і послуг, млн дол. США	50 735	39 058
	у відс. до відповідного періоду попереднього року	110,4	118,9
8.	Імпорт товарів та послуг, млн дол. США	57 222	43 323
	у відс. до відповідного періоду попереднього року	110,6	117,7

*За оцінкою Рахункової палати.

У звітному періоді найвищі темпи зростання в будівництві, де обсяг робіт збільшився на 23,8 відс., передусім на об'єктах енергетичних підприємств і транспортної інфраструктури.

Водночас триває стагнація в промисловості і сільському господарстві, що є найбільшими складовими реального сектору економіки.

У промисловості обсяг виробництва у січні – вересні 2017 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, скоротився на 0,3 відс. внаслідок зменшення обсягів продукції добувної промисловості на 6,1 відс. і постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря на 5,7 відсотка. Водночас випуск продукції переробної промисловості збільшився на 3,6 відс., при скороченні виробництва коксу і металевих виробів.

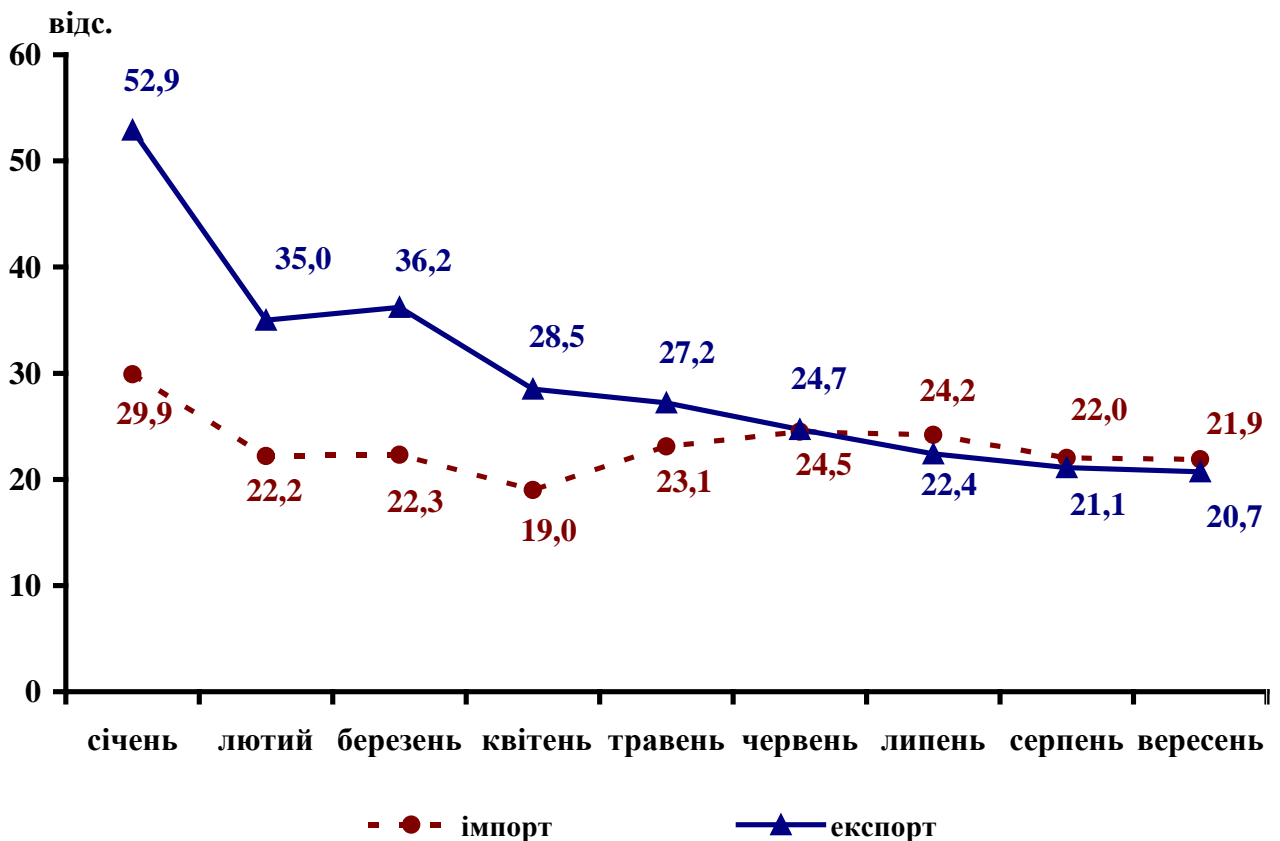
Виробництво сільськогосподарської продукції у звітному періоді, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, знизилося на 0,7 відс., що зумовлено зменшенням обсягів продукції рослинництва на 0,8 відс., зокрема за рахунок зниження урожайності більшості сільськогосподарських культур. Так, урожайність кукурудзи на зерно знизилася на 22,6 відс., соняшнику – на 11,4 відсотка. Обсяги тваринництва скоротилися на 0,6 відсотка.

При зростанні економіки заборгованість з виплати заробітної плати працівникам економічно активних підприємств, установ, організацій збільшилася з початку року на 20,1 відс. – до 1 млрд 343,1 млн грн, зокрема працівникам підприємств сільського господарства – на 34,9 відс.,

транспорту – на 34,6 відс., будівництва – на 30,4 відсотка. Заборгованість працівникам установ охорони здоров'я збільшилася в 5,1 раза – до 36,6 млн гривень. Залишилися непогашеними борги з виплати заробітної плати працівникам установ науки, освіти, мистецтва і спорту на загальну суму 106,0 млн гривень.

2.2. Ураховуючи, що більше половини валового внутрішнього продукту формується внаслідок реалізації товарів і послуг на експорт, одним із основних чинників зниження приросту реального ВВП стало уповільнення впродовж січня – вересня поточного року темпів зростання експорту товарів (діаграма 2). Водночас зростання імпорту товарів стало одним із основних факторів збільшення доходів державного бюджету.

Діаграма 2. Зростання експорту й імпорту товарів у січні – вересні 2017 року
(кумулятивно, до відповідного періоду попереднього року)

За даними Національного банку України, експорт товарів і послуг у січні – вересні поточного року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшився на 18,9 відс., тоді як при визначенні показників державного бюджету на поточний рік враховано 10,4 відсотка. Експорт товарів зріс на 20,7 відс., що зумовлено сприятливою зовнішньоекономічною

кон'юнктурою на окремих товарних ринках, насамперед олійних і зернових культур, чорних металів.

Експорт послуг збільшився на 14,1 відс. за рахунок зростання обсягів транзиту природного газу до європейських країн, надання послуг авіаційного транспорту, IT-послуг.

Імпорт товарів і послуг у січні – вересні поточного року, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, зріс на 17,7 відс., тоді як при визначенні показників державного бюджету на 2017 рік враховано зростання на 10,6 відсотка. Імпорт товарів збільшився на 21,9 відс., що зумовлено насамперед зростанням обсягів імпорту продукції машинобудування, вугілля, природного газу, нафти і продуктів її перегонки, хімічної продукції. Зокрема, імпорт кам'яного вугілля й антрациту, за даними Державної фіскальної служби України, збільшився в 1,9 раза, при цьому 55,0 відс. цих енергоносіїв надійшло з Російської Федерації.

Імпорт послуг збільшився на 3,5 відс. насамперед за рахунок зростання витрат громадян України, які подорожували за кордон.

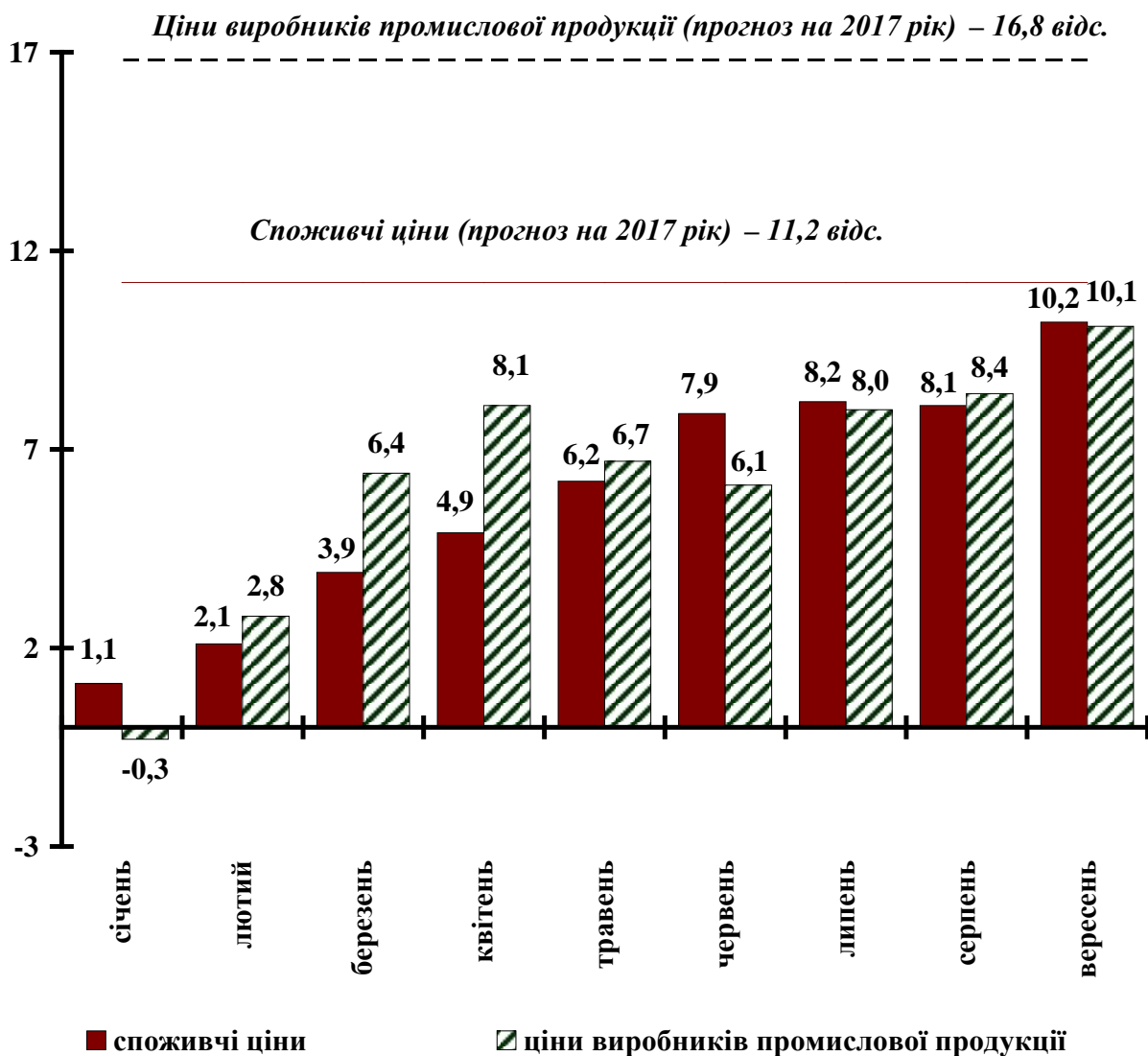
2.3. Надання кредитів у реальний сектор економіки продовжувало скорочуватися.

В умовах зростання упродовж звітнього періоду залишків депозитів на 68,5 млрд грн, або 8,6 відс., залишки кредитів в економіку зменшилися на 25,0 млрд грн, або 2,5 відсотка. Зокрема, кредитування підприємств переробної промисловості скоротилося на 12,4 млрд грн, добувної – на 10,6 млрд грн, торгівлі – на 8,1 млрд грн, тоді як кредитування підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря зросло на 7,8 млрд грн, сільського господарства – на 5,0 млрд гривень. Із загального обсягу наданих в економіку кредитів – 47,0 відс. короткотермінові (до одного року).

При середньозваженій дохідності облігацій внутрішньої державної позики, номінованих у гривні, 14,8 відс. і відсотковій ставці за користування кредитом у гривні 14,9 відс. банки, уникаючи високих ризиків надання кредитів у реальний сектор економіки, спрямовували значну частину залучених коштів на придбання цінних паперів. Як наслідок, при зменшенні заборгованості за депозитними сертифікатами Національного банку України на 31,3 млрд грн, або 46,0 відс., обсяг облігацій внутрішньої державної позики у власності комерційних банків з початку року збільшився на 52,8 млрд грн, або 20,7 відс., – до 308,3 млрд гривень.

2.4. Споживчі ціни у вересні 2017 року до грудня 2016 року, за даними Державної служби статистики України, зросли на 10,2 відс., або 91,1 відс. річного прогнозу (діаграма 3). Інфляційний чинник позитивно впливав на збільшення надходжень окремих податків до державного бюджету.

**Діаграма 3. Зростання (зниження) споживчих цін і цін виробників
промислової продукції**
(відсотки до грудня 2016 року)

У звітному періоді на споживчу інфляцію найбільше вплинуло зростання цін на продукти харчування, насамперед соціально значущі: м'ясо і м'ясопродукти – на 28,1 відс., фрукти – на 41,5 відс., овочі – на 18,0 відс. та хліб – на 13,6 відс., а також підвищення цін на алкогольні напої і тютюнові вироби – на 17,7 відс., перевезення автодорожнім пасажирським транспортом – на 19,4 відсотка.

Ціни виробників промислової продукції у вересні до грудня 2016 року підвищилися на 10,1 відс., що становило 60,1 відс. річного прогнозу і спричинено насамперед подорожчанням на 35,1 відс. кам'яного вугілля і на 26,7 відс. м'яса та м'ясопродуктів.

III. ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

3.1. У січні – вересні поточного року доходи державного бюджету становили 74,4 відс. планового річного обсягу з урахуванням внесених до закону про державний бюджет на 2017 рік змін щодо його збільшення, що перевищило середню частку доходів за дев'ять місяців у річній сумі за попередні п'ять років на 3,2 відс. пункту.

У Законі України від 21.12.2016 № 1801-VIII „Про Державний бюджет України на 2017 рік” доходи державного бюджету визначено в сумі 731 млрд 31,1 млн грн, у тому числі доходи загального фонду – 673 млрд 737,9 млн грн, спеціального фонду – 57 млрд 293,3 млн гривень.

Упродовж звітнього періоду, згідно зі змінами до закону про державний бюджет, внесеними двічі за поданням Кабінету Міністрів України, доходи державного бюджету загалом збільшено на 39 млрд 935,5 млн грн, або 5,5 відс., – до 770 млрд 966,6 млн гривень. При цьому збільшення доходів на 27 млрд 467,0 млн грн обґрунтовувалося насамперед уточненням прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2017 рік, врахованих у розрахунках показників державного бюджету, зокрема імпорту товарів та послуг, фонду оплати праці працівників, індексів цін виробників промислової продукції та споживчих цін. Крім того, на 10 млрд 980,0 млн грн збільшено річний плановий обсяг надходження конфіскованих коштів і коштів, отриманих від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення, і встановлено його в сумі 22 млрд 559,0 млн грн, тоді як у звітному періоді до спеціального фонду державного бюджету зараховано 29 млрд 667,2 млн грн таких коштів.

У січні – вересні поточного року доходи державного бюджету становили 585 млрд 757,8 млн грн, або 74,4 відс. річного плану з урахуванням внесених у звітному періоді змін до закону про державний бюджет і кошторисів розпорядниками бюджетних коштів (787 млрд 303,3 млн грн), у тому числі загального фонду – 511 млрд 539,4 млн грн, або 72,9 відс. (701 млрд 724,1 млн грн), спеціального фонду – 74 млрд 218,4 млн грн, або 86,7 відс. (85 млрд 579,2 млн гривень).

При цьому заборгованість економічно активних підприємств перед державним бюджетом упродовж січня – вересня поточного року зросла на 7 млрд 363,7 млн грн, або 16,1 відс., і на 1 жовтня 2017 року становила 53 млрд 57,8 млн гривень. Зростання податкової заборгованості негативно вплинуло на повноту і своєчасність надходження коштів до державного бюджету та водночас є невикористаним резервом надходження доходів у наступних податкових періодах.

Водночас сума чинних на звітну дату розстрочень і відстрочень грошових зобов'язань (податкового боргу) перед державним бюджетом, що надають платнику можливість не накопичувати борг та виконати зобов'язання

перед бюджетом у наступні періоди, становила 4 млрд 591,3 млн гривень. Крім того, у звітному періоді платникам податків списано податкових боргів на суму 3 млрд 287,1 млн гривень.

Виконання державного бюджету в січні – вересні поточного року за основними джерелами доходів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Виконання державного бюджету за доходами

млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2017 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – вересень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ДОХОДІВ	787,3	585,8	74,4	495,8	511,5	103,2
	<i>з них:</i>						
1.	Податок та збір на доходи фізичних осіб	77,2	53,6	69,5	52,2	53,6	102,7
2.	Податок на прибуток підприємств	67,1	48,3	71,9	43,4	48,3	111,1
3.	Рентна плата за користування надрами	44,1	36,1	81,8	37,1	36,1	97,2
4.	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	71,6	48,3	67,5	49,1	46,5	94,6
5.	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів	41,8	29,9	71,6	22,5	22,3	98,7
6.	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	81,6	47,1	57,8	53,4	47,1	88,4
7.	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	221,3	176,8	79,9	157,2	176,8	112,4
8.	Ввізне мито	23,1	17,0	73,8	15,6	15,8	101,7
9.	Частина чистого прибутку державних підприємств і дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність	25,2	22,8	90,6	22,0	22,8	103,8
10.	Кошти, що перераховуються Національним банком України	45,0	30,0	66,7	30,0	30,0	100,0
11.	Власні надходження бюджетних установ	36,3	26,2	72,2	–	–	–
12.	Конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду	22,6	29,7	131,5	–	–	–

3.1.1. Сума переplat податків і зборів до державного бюджету з початку поточного року збільшилася на 5 млрд 258,8 млн грн, або 16,5 відс., – до 37 млрд 87,9 млн гривень.

Надміру сплачені грошові зобов'язання платників податків зросли на 3 млрд 979,6 млн грн, або 20,7 відс., – до 23 млрд 228,8 млн грн, суми платежів, що сплачені до державного бюджету станом на 1 жовтня і будуть нараховані в наступному звітному періоді, – на 1 млрд 279,2 млн грн, або 10,2 відс., – до 13 млрд 859,1 млн гривень.

Найбільше зросла сума переплати рентної плати за користування надрами для видобування природного газу – на 6 млрд 813,6 млн грн, або у 93 рази, що є наслідком проведених у звітному періоді розрахунків на підставі актів звіряння за нарахованими пільгами, субсидіями та компенсаціями населенню, або договорів, що визначають обсяг щомісячного споживання ресурсів, і спільних протокольних рішень про організацію взаєморозрахунків за теплопостачання, природний газ та послуги з постачання, транспортування, розподілу природного газу згідно з Порядком перерахування деяких субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг, субсидій та компенсацій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2005 № 20. Зазначені субвенції перераховуються, зокрема, за рахунок надходження до загального фонду державного бюджету рентної плати за користування надрами для видобування природного газу.

Водночас сума переплати за податком на прибуток підприємств зменшилася з початку поточного року на 3 млрд 129,5 млн грн, або 17,1 відсотка.

3.1.2. План доходів загального фонду на звітний період перевиконано на 15 млрд 699,4 млн грн, або 3,2 відс., насамперед за рахунок надпрогнозованого зростання макроекономічних показників, врахованих при затвердженні державного бюджету й уточнених у звітному періоді, зокрема, імпорту, прибутку прибуткових підприємств, фонду оплати праці.

У помісячному розписі доходів загального фонду Державного бюджету України на 2017 рік, з урахуванням внесених до закону про державний бюджет змін, плановий показник доходів загального фонду на січень – вересень поточного року визначено в сумі 495 млрд 840,0 млн грн, або 70,7 відс. затвердженого на рік обсягу.

Загалом перевиконання запланованих на звітний період показників окремих доходів загального фонду державного бюджету становило 31 млрд 307,8 млн грн, зокрема:

- податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – 19 млрд 561,1 млн грн, або 12,4 відс., насамперед за рахунок надпрогнозованого збільшення імпорту у січні – вересні поточного року, що на 7,1 відс. пункту перевищило прогнозне зростання на 2017 рік;

- податку на прибуток підприємств – 4 млрд 824,5 млн грн, або 11,1 відс., при цьому збільшення прибутку прибуткових підприємств у першому півріччі поточного року перевищило прогнозоване на поточний рік на 22,2 відс. пункту;

- податку та збору на доходи фізичних осіб – 1 млрд 385,9 млн грн, або 2,7 відс., що зумовлено надпрогнозованим зростанням фонду оплати праці найманих працівників, яке у січні – вересні поточного року на 2,5 відс. пункту перевищило прогнозне зростання на 2017 рік;

- надходжень частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань і дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, – 831,9 млн грн, або 3,8 відс., за рахунок, зокрема, отримання понадпланового обсягу дивідендів від ПАТ „НАК „Нафтогаз України”.

Водночас за окремими доходами загального фонду планові показники звітнього періоду не виконано загалом на 15 млрд 608,4 млн грн, зокрема:

- податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування – на 6 млрд 213,0 млн грн, або 11,6 відс., за рахунок, зокрема, збільшення обсягів бюджетного відшкодування податку на додану вартість;

- акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) – на 2 млрд 671,5 млн грн, або 5,4 відс., внаслідок, насамперед, зменшення обсягів реалізації на внутрішній ринок алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також тим, що середній офіційний курс гривні до євро у січні – вересні 2017 року становив 29,42 грн, тоді як при плануванні надходжень акцизного податку з пального й інших товарів, що обчислюються за ставками, визначеними у цій валюті, враховано курс 29,92 грн за 1 євро;

- рентної плати за користування надрами для видобування природного газу – на 1 млрд 247,1 млн грн, або 4,2 відс., внаслідок, зокрема, зменшення, за інформацією Державної фіскальної служби України, отриманою на запит Рахункової палати, обсягу природного газу, видобутого при виконанні договорів про спільну діяльність.

У січні – вересні поточного року із загального фонду державного бюджету до спеціальних фондів обласних бюджетів і бюджету м. Києва перераховано 50,0 відс. суми перевиконання загального обсягу щомісячних показників надходжень митних платежів, що на 2 млрд 88,0 млн грн, або 35,3 відс., більше, ніж заплановано на звітний період та на 2017 рік.

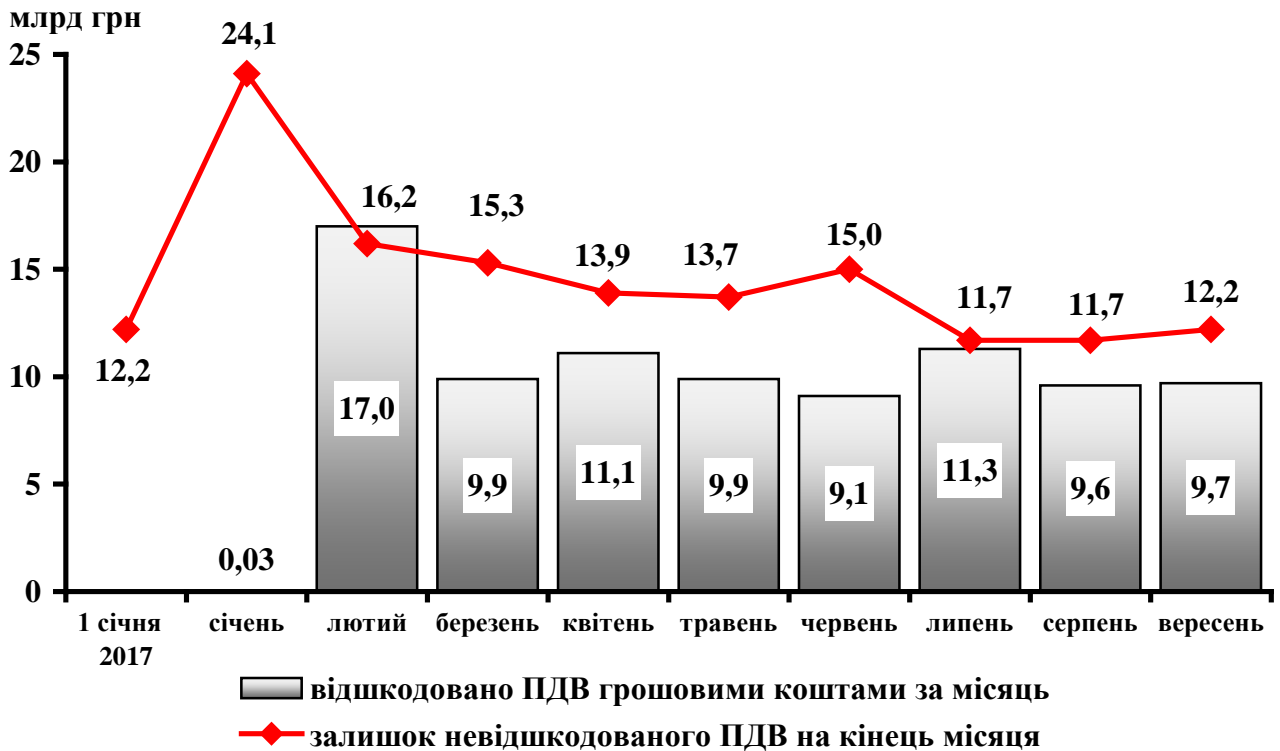
3.1.3. Запроваджені у 2017 році зміни норм Податкового кодексу України щодо відшкодування податку на додану вартість без висновків контролюючих органів у хронологічному порядку відповідно до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування не забезпечили зменшення бюджетної заборгованості з відшкодування. Залишки невідшкодованого податку на додану вартість з простроченим терміном відшкодування з початку поточного року збільшилися.

У січні – вересні поточного року бюджетне відшкодування податку на додану вартість платникам здійснено в сумі 87 млрд 569,4 млн грн, що на 23 млрд 829,5 млн грн, або 37,4 відс., більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Залишки невідшкодованого платникам податку на додану вартість з початку поточного року збільшилися на 4,5 млн грн і на 1 жовтня 2017 року

становили 12 млрд 176,7 млн грн, з яких з простроченим терміном відшкодування – 639,8 млн грн, або на 29,6 відс. більше, ніж на початок поточного року (діаграма 4).

Діаграма 4. Стан відшкодування податку на додану вартість у січні – вересні 2017 року

3.2. При зростанні економіки на 2,3 відс. доходи державного бюджету у січні – вересні 2017 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 43,7 відс., насамперед за рахунок нарощування імпорту і росту цін, перерахування коштів Національним банком України, разових надходжень конфіскованих коштів, а також змін податкового законодавства щодо скасування окремих податкових пільг і підвищення ставок деяких податків.

Доходи державного бюджету у звітному періоді, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 178 млрд 206,4 млн грн, у тому числі загального фонду – на 133 млрд 144,5 млн грн, або 35,2 відс., спеціального фонду – на 45 млрд 61,9 млн грн, або в 2,5 раза.

Так, зростання у січні – вересні 2017 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, імпорту товарів на 21,9 відс. і девальвація середнього офіційного курсу гривні до долара США на 4,1 відс. збільшили, за оцінкою Рахункової палати, надходження податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів – на 35,1 млрд грн, ввізного мита – на 2,7 млрд гривень.

Підвищення середніх за січень – вересень, порівняно з відповідним періодом попереднього року, цін виробників промислової продукції на 29,8 відс. і споживчих цін на 14,6 відс. сприяло збільшенню надходжень податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) у звітному періоді на 30 млрд 857,3 млн грн, або 29,7 відсотка.

Національний банк України, відповідно до статті 15 закону про державний бюджет на 2017 рік і статті 5¹ Закону України „Про Національний банк України”, перерахував у звітному періоді до державного бюджету 30,0 млрд грн, тоді як у січні – вересні попереднього року такі платежі не здійснювалися.

У звітному періоді до спеціального фонду державного бюджету зараховано 29 млрд 667,2 млн грн конфіскованих коштів і коштів, отриманих від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення, порівняно з 0,1 млн грн у відповідному періоді попереднього року.

Надходження до державного бюджету частини чистого прибутку державних унітарних підприємств та їх об'єднань і дивідендів, нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, у звітному періоді, порівняно з відповідним періодом попереднього року, зросли на 13 млрд 859,2 млн грн, або в 2,5 раза.

За рахунок зростання прибутку прибуткових підприємств, зокрема у першому півріччі поточного року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 44,2 відс. надходження податку на прибуток підприємств у звітному періоді збільшилися на 12 млрд 130,8 млн грн, або 33,6 відсотка.

Збільшення середньомісячної у січні – вересні поточного року заробітної плати, порівняно з відповідним періодом 2016 року, на 37,2 відс. забезпечило зростання надходжень податку і збору на доходи фізичних осіб у звітному періоді на 11 млрд 563,7 млн грн, або 27,5 відсотка.

Скасування, згідно із Законом України від 21.12.2016 № 1797-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні”, норми Податкового кодексу України про звільнення від податку на додану вартість операцій із ввезення ПАТ „НАК „Нафтогаз України” природного газу збільшило надходження цього податку на 9,1 млрд гривень.

Підвищення, відповідно до Закону України від 20.12.2016 № 1791-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році”, ставки акцизного податку на тютюн і тютюнові вироби на 40,0 відс. при зменшенні виробництва сигарет на 7,1 відс. збільшило доходи державного бюджету на 4 млрд 230,1 млн гривень. Водночас при збільшенні ставки акцизного податку на лікєро-горілчану продукцію на 20,0 відс. надходження цього податку зменшилися на 33,5 млн грн внаслідок скорочення обсягу виробництва горілки на 16,5 відсотка.

IV. ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА КРЕДИТУВАННЯ

4.1. Неналежна організація проведення видатків учасниками бюджетного процесу завадила використанню у запланованих обсягах коштів за більшістю бюджетних програм.

4.1.1. У звітному періоді кожний п'ятий головний розпорядник бюджетних коштів не забезпечив розроблення і затвердження спільно з Міністерством фінансів України паспортів бюджетних програм. У результаті за наявності планових призначень на січень – вересень не розпочато проведення видатків і надання кредитів за 33-ма бюджетними програмами на суму 3 млрд 175,6 млн гривень.

Відповідно до частини восьмої статті 20 Бюджетного кодексу України, головний розпорядник бюджетних коштів розробляє та протягом 45 днів з дня набрання чинності законом про Державний бюджет України затверджує спільно з Міністерством фінансів України паспорт бюджетної програми.

На 1 жовтня 2017 року не затверджені паспорти за 45-ма бюджетними програмами 16-ти головних розпорядників бюджетних коштів, зокрема:

- Міністерства аграрної політики та продовольства України – за 8-ма бюджетними програмами;

- Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – за 5-ма бюджетними програмами;

- Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Міністерства культури України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства інфраструктури України – за 2-ма бюджетними програмами.

4.1.2. Видатки державного бюджету у січні – вересні поточного року проведені в сумі 571 млрд 93,9 млн грн, або 66,4 відс. річного плану. На трансферти місцевим бюджетам, зокрема для надання пільг, житлових субсидій і виконання інших державних програм соціального захисту окремих категорій громадян, обслуговування боргових зобов'язань використано 50,3 відс. видатків державного бюджету.

На поточні видатки спрямовано 556 млрд 949,5 млн грн, або 68,4 відс. річного плану. На трансферти органам державного управління інших рівнів, оплату праці та нарахування на заробітну плату, виплату пенсій і допомоги, обслуговування боргових зобов'язань направлено 82,6 відс. загального обсягу поточних видатків.

На капітальні видатки спрямовано 14 млрд 144,4 млн грн, або 30,8 відс. річного плану. На трансферти підприємствам (установам, організаціям), придбання обладнання і предметів довгострокового користування, капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів направлено 73,0 відс. загального обсягу капітальних видатків.

Частка визначених у статті 55 Бюджетного кодексу України захищених видатків у загальному обсязі проведених видатків становила 86,9 відс., у видатках загального фонду – 93,9 відсотка.

Найбільше видатків використано на міжбюджетні трансферти – 34,7 відс. загального обсягу видатків; загальнодержавні функції – 19,1 відс.; соціальний захист і соціальне забезпечення – 15,7 відс., громадський порядок, безпеку та судову владу – 9,9 відсотка.

Виконання державного бюджету за січень – вересень поточного року за основними державними функціями наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Виконання державного бюджету за видатками

млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2017 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – вересень	виконано	відс. виконання
	ВСЬОГО ВИДАТКІВ	860,4	571,1	66,4	585,0	528,3	90,3
	<i>з них:</i>						
1.	Загальнодержавні функції	148,9	108,9	73,1	110,5	107,0	96,8
2.	Оборона	76,9	45,3	58,9	45,8	41,2	90,0
3.	Громадський порядок, безпека та судова влада	86,8	56,7	65,3	56,4	50,4	89,4
4.	Економічна діяльність	50,2	26,9	53,6	13,6	10,7	78,7
5.	Охорона навколишнього природного середовища	4,5	2,8	62,2	3,1	2,6	83,9
6.	Охорона здоров'я	16,8	9,5	56,5	12,6	8,5	67,5
7.	Духовний і фізичний розвиток	8,2	5,0	61,0	6,2	4,8	77,4
8.	Освіта	43,3	28,2	65,1	20,8	19,0	91,3
9.	Соціальний захист та соціальне забезпечення	152,7	89,7	58,7	113,6	89,3	78,6
10.	Кошти, що передаються до бюджетів інших рівнів	272,1	198,1	72,8	202,4	194,8	96,2

Порівняно із січнем – вереснем попереднього року, видатки зросли на 100 млрд 328,3 млн грн, або 21,3 відс., найбільше на:

- міжбюджетні трансферти – на 62 млрд 469,4 млн грн, або 46,1 відс., зокрема субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг і житлових субсидій населенню – у 2,0 раза;

- загальнодержавні функції – на 18 млрд 681,1 млн грн, або 20,7 відс., зокрема обслуговування боргу – на 15,7 відс.;

- громадський порядок, безпеку та судову владу – на 11 млрд 720,5 млн грн, або 26,0 відс., зокрема видатки на забезпечення Національної поліції України – на 11,4 відсотка.

4.1.3. У січні – вересні план видатків загального фонду не виконано на 56 млрд 698,2 млн грн, або 9,7 відс., зокрема внаслідок недоліків при складанні Міністерством фінансів України помісячного розпису асигнувань державного бюджету. При цьому рівень невиконання видатків на 2,5 відс. пункту вищий, ніж у середньому за відповідний період попередніх п'яти років.

Державна казначейська служба України відкрила асигнування (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування боргу та резервного фонду) в сумі 293 млрд 480,8 млн грн, або 100,0 відс. плану звітного періоду, з яких 34 млрд 324,1 млн грн, або 11,7 відс., не розподілено головними розпорядниками бюджетних коштів.

Міністерство соціальної політики України не розподілило відкриті асигнування у сумі 22 млрд 680,0 млн грн, або 66,0 відс. загального обсягу нерозподілених відкритих асигнувань, для Пенсійного фонду України у зв'язку з тим, що заплановані у розписі державного бюджету видатки перевищували фактичні зобов'язання Фонду щодо виплат пенсій і допомоги. Внаслідок цього Міністерство не розподіляло в повному обсязі відкриті асигнування для Пенсійного фонду України з лютого 2017 року, що зумовлено недоліками при складанні Міністерством фінансів України помісячного розпису асигнувань державного бюджету.

Відкриті Державною казначейською службою України і розподілені головними розпорядниками бюджетних коштів асигнування не використані в сумі 14 млрд 346,0 млн грн, зокрема за бюджетними програмами:

- Міністерства охорони здоров'я України – в сумі 3 млрд 390,1 млн грн, з якої 91,5 відс. – на здійснення централізованої закупівлі лікарських засобів і виробів медичного призначення, що, як встановлено проведенням Рахунковою палатою аудитом, спричинено неналежною організацією закупівель, які навіть за умов співпраці з міжнародними спеціалізованими організаціями залишаються непрозорими;

- Міністерства внутрішніх справ України – в сумі 2 млрд 105,8 млн грн, з якої 55,9 відс. – на забезпечення виконання завдань і функцій Національною гвардією України;

- Міністерства оборони України – в сумі 968,2 млн грн, з якої 84,1 відс. – на забезпечення діяльності Збройних Сил України та підготовку військ;

- Міністерства освіти і науки України – в сумі 840,0 млн грн, з якої 62,0 відс. – на підготовку кадрів вищими навчальними закладами I – IV рівня акредитації і виплату академічних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів. За інформацією, отриманою на запит Рахункової палати від головного розпорядника, видатки на виплату академічних стипендій здійснені в менших обсягах, ніж планувалося, внаслідок встановлення у Порядку призначення і виплати стипендій, затвердженому Кабінетом Міністрів України постановою від 28.12.2016 № 1050 „Деякі питання

стипендіального забезпечення”, ліміту стипендіатів 40 – 45 відс. фактичної кількості студентів денної форми навчання, тоді як видатки Міністерства на академічні стипендії заплановані в державному бюджеті для 75 відс. студентів денної форми навчання.

4.1.4. У звітному періоді за рахунок коштів загального фонду (без урахування міжбюджетних трансфертів, видатків з обслуговування боргу і резервного фонду) передбачалося виконання 433 бюджетних програм 85-ти головних розпорядників бюджетних коштів, за якими видатки проведені у сумі, що менше плану на 48 млрд 670,1 млн грн, або 16,6 відсотка.

У запланованих обсягах проведені видатки за 16-ма бюджетними програмами, або 3,7 відс. їх загальної кількості, 13-ти головних розпорядників бюджетних коштів на суму 1 млрд 554,8 млн грн, або 0,5 відс. плану на січень – вересень видатків загального фонду державного бюджету.

Натомість за наявності планових призначень не розпочато проведення видатків за 31-ю бюджетною програмою 16-ти головних розпорядників бюджетних коштів на суму 1 млрд 408,8 млн гривень.

Зокрема, не розпочато проведення видатків за бюджетною програмою Державного бюро розслідувань на суму 415,4 млн грн, оскільки цей орган не розпочав свою діяльність у зв'язку з тривалим проведенням конкурсу на призначення керівництва.

Крім того, аналіз інформації, розміщеної на офіційних веб-сайтах головних розпорядників бюджетних коштів і в електронній системі публічних закупівель Prozzoro, показав, що невикористання коштів спричинено, зокрема, зволіканням із затвердженням порядків використання коштів, паспортів бюджетних програм та проведенням закупівель. Зокрема, у найбільших обсягах проведення видатків не розпочато за:

- 5-ма бюджетними програмами Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України в сумі 329,3 млн грн на функціонування Фонду енергоефективності; будівництво футбольних полів зі штучним покриттям в регіонах України; надання державної підтримки для будівництва (придбання) доступного житла; розвиток електронного урядування у сфері регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства; реалізацію надзвичайної кредитної програми для відновлення України;

- бюджетною програмою Міністерства екології та природних ресурсів України в сумі 207,7 млн грн на здійснення природоохоронних заходів;

- бюджетною програмою Міністерства освіти і науки України в сумі 89,5 млн грн на підготовку кадрів у професійно-технічних навчальних закладах за професіями загальнодержавного значення;

- 3-ма бюджетними програмами Міністерства охорони здоров'я України в сумі 51,8 млн грн на покращення якості променевої терапії при лікуванні

онкологічних захворювань і запровадження медичної інформаційної системи в Національному інституті раку, реконструкцію і розширення цього інституту.

За 55-ма бюджетними програмами 27-ми головних розпорядників використано менше половини запланованих на січень – вересень коштів. Найменший рівень використання коштів, зокрема, за:

- 3-ма бюджетними програмами Міністерства охорони здоров'я України, зокрема, на будівництво сучасного лікувально-діагностичного комплексу Національної дитячої спеціалізованої лікарні „Охматдит” – 2,0 відс. плану звітного періоду; добудову лікувального корпусу Державного закладу „Прикарпатський центр репродукції людини в м. Івано-Франківську” – 2,8 відс. плану;

- бюджетною програмою Міністерства оборони України на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України – 8,7 відс. плану;

- бюджетною програмою Головного управління розвідки Міністерства оборони України на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців – 9,4 відс. плану;

- 4-ма бюджетними програмами Міністерства аграрної політики та продовольства України, зокрема, на державну підтримку розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними – 1,6 відс. плану; ліквідацію та екологічну реабілітацію території впливу гірничих робіт державного підприємства „Солотвинський солерудник” Тячівського району Закарпатської області – 28,3 відс. плану;

- 5-ма бюджетними програмами Міністерства соціальної політики України, зокрема, на заходи із психологічної реабілітації, соціальної і професійної адаптації учасників антитерористичної операції, забезпечення постраждалих учасників антитерористичної операції санаторно-курортним лікуванням – 37,9 відс. плану, реабілітацію дітей-інвалідів – 44,8 відс. плану;

- 3-ма бюджетними програмами Національної академії медичних наук України, зокрема, на надання медичної допомоги окремими науково-дослідними установами академії – 27,1 відс. плану; створення сучасної клінічної бази для хірургічного лікування очної патології – 24,2 відс. плану; будівництво лікувально-реабілітаційного корпусу державної установи „Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. Амосова” – 36,5 відс. плану.

4.1.5. У січні – вересні поточного року Кабінет Міністрів України прийняв рішення про виділення коштів із резервного фонду державного бюджету в сумі 914,2 млн грн, або 60,9 відс. затвердженого обсягу. Видатки проведені в сумі 363,4 млн грн, що на 58,9 відс. менше плану на січень – вересень. Неповне використання виділених коштів із резервного фонду державного бюджету спричинено тривалим проведенням закупівель.

На виконання прийнятих Кабінетом Міністрів України рішень Державна казначейська служба України відкрила асигнування за 21-ю бюджетною програмою на суму 616,8 млн грн, або 100,0 відс. плану на січень – вересень. Не розпочато проведення видатків у сумі 100,3 млн грн за 3-ма бюджетними програмами, головними розпорядниками яких, зокрема, є:

- Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України – на виконання заходів спеціального призначення – в сумі 50,0 млн грн (розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 408-р);

- Державне управління справами – на проведення протиаварійних робіт, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайної ситуації у системі тепlopостачання державного підприємства „Міжнародний дитячий центр „Артек” – в сумі 30,3 млн грн (розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 359-р), що, за інформацією головного розпорядника бюджетних коштів, отриманою на запит Рахункової палати, зумовлено тривалим проведенням закупівель і, як наслідок, укладанням договору на проведення протиаварійних робіт 02.10.2017.

За 16-ма бюджетними програмами планові видатки не виконані на 153,1 млн гривень. Зокрема, в найбільших обсягах не проведені видатки за бюджетними програмами Міністерства оборони України для здійснення заходів, пов'язаних із підвищенням рівня захищеності небезпечних об'єктів зберігання боєзапасу Збройних Сил України – на 43,1 млн грн, або 47,0 відс. плану; завершення будівництва інженерних споруд з метою зміцнення обороноздатності держави – на 24,0 млн грн, або 82,1 відсотка.

4.1.6. Видатки спеціального фонду здійснені в сумі 42 млрд 840,6 млн грн, або 46,2 відс. річного плану, що на 5,1 відс. пункту менше, ніж у середньому за відповідний період 2012 – 2016 років, що спричинено неналежною організацією проведення видатків.

У квітні поточного року до державного бюджету надійшли конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення, у сумі 29 млрд 667,2 млн гривень. Відповідно до внесених у липні змін до закону про державний бюджет, річний план видатків, що мають здійснюватися за рахунок цього джерела, визначений у сумі 22 млрд 519,0 млн гривень. На січень – вересень за рахунок цих коштів заплановані видатки за 15-ма бюджетними програмами в сумі 8 млрд 804,9 млн грн, або 39,1 відс. річного плану. При цьому за 4-ма бюджетними програмами проведення видатків не розпочато, за 7-ма – використано менше половини запланованих на звітний період коштів.

За рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів, планувалися видатки п'ятьом головним

розпорядникам бюджетних коштів за 9-ма бюджетними програмами в сумі 3 млрд 487,4 млн гривень. Проведеними Рахунковою палатою контрольними заходами встановлено, що підготовка окремих проектів перевищувала визначений у кредитних угодах термін, вкрай повільно відводилися земельні ділянки. Крім того, низька якість підготовленої документації завадила своєчасному проведенню закупівель.

Не здійснювалися заплановані видатки за 4-ма бюджетними програмами на реалізацію проектів з:

- реалізації заходів за рахунок коштів надзвичайної кредитної програми для відновлення України – в сумі 1 млрд 207,5 млн грн, що, за інформацією головного розпорядника бюджетних коштів, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено тривалим відбором об'єктів у Донецькій і Луганській областях;

- розбудови прикордонної дорожньої інфраструктури й облаштування пунктів пропуску – 17,3 млн грн;

- розбудови прикордонної дорожньої інфраструктури на україно-польському кордоні – 17,1 млн грн, що, за інформацією головного розпорядника бюджетних коштів, отриманою на запит Рахункової палати, спричинено тривалим проведенням закупівель.

За іншими 5-ма бюджетними програмами вибірка коштів здійснена в сумі 599,3 млн грн, або 26,7 відс. плану на січень – вересень, що насамперед спричинено низькою якістю проектів, зокрема, на:

- завершення будівництва метрополітену у м. Дніпрі – в сумі 21,3 млн грн, або 4,2 відс. плану звітного періоду і 3,9 відс. плану на рік, при цьому, відповідно до правил Європейського банку реконструкції і розвитку і Європейського інвестиційного банку, сплачена комісія в сумі 3,2 млн євро;

- модернізацію системи соціальної підтримки населення України – в сумі 43,1 млн грн, або 13,4 відс. плану звітного періоду та 9,2 відс. плану на рік, що, як встановлено проведеними Рахунковою палатою контрольними заходами, спричинено низькою інституційною спроможністю відповідального виконавця, неодноразовою зміною напрямів реформування системи соціального захисту населення;

- поліпшення охорони здоров'я на службі у людей – в сумі 525,8 млн грн, або 37,9 відс. плану звітного періоду та 31,8 відс. плану на рік.

Крім того, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України не розпочало використання коштів у сумі 651,3 млн грн, виділених згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.03.2017 № 186-р „Про розподіл у 2017 році залишку коштів спеціального фонду державного бюджету для підтримки регіональної політики”. За інформацією головного розпорядника бюджетних коштів,

отриманою на запит Рахункової палати, конкурс з відбору проектів оголошений 27.07.2017, перше засідання конкурсної комісії відбулося 19.10.2017.

4.1.7. Кредиторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету за видатками зросла на 367,8 млн грн, або 13,7 відс., – до 3 млрд 43,9 млн грн, із неї прострочена – 61,1 відсотка.

Найбільше кредиторська заборгованість зросла при виконанні бюджетних програм:

- Міністерства аграрної політики та продовольства України – на 101,7 млн грн, або 12,5 відс., що зумовлено виникненням у поточному році заборгованості у Державній службі України з питань геодезії, картографії та кадастру за програмою проведення земельної реформи – 75,9 млн грн;

- Міністерства внутрішніх справ України – на 96,1 млн грн, або в 1,8 раза, що насамперед пов'язано із збільшенням заборгованості у Національній гвардії України – 56,9 млн грн;

- Міністерства освіти і науки України – на 59,9 млн грн, або в 1,8 раза, що зумовлено виникненням у поточному році заборгованості з підготовки кадрів Київським національним університетом імені Тараса Шевченка – 36,6 млн гривень.

Водночас за більшістю бюджетних програм майже вся кредиторська заборгованість є простроченою. Видатки на погашення такої заборгованості за окремими бюджетними програмами не передбачені, що створює ризики виникнення судових спорів і додаткових видатків з державного бюджету для сплати штрафних санкцій.

Найбільші обсяги заборгованості обліковуються у:

- Міністерстві аграрної політики та продовольства України – 915,4 млн грн, з якої прострочена – 80,7 відс.;

- Міністерстві соціальної політики України – 318,1 млн грн, з якої прострочена – 22,1 відс.;

- Міністерстві екології та природних ресурсів України – 278,0 млн грн, з якої прострочена – 82,8 відс.;

- Національній академії медичних наук України – 182,6 млн грн, з якої прострочена, – 86,4 відсотка.

4.1.8. Дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів державного бюджету за видатками зросла на 473,3 млн грн, або 3,6 відс., – до 13 млрд 474,8 млн грн, із неї прострочена – 14,6 відсотка.

Перелік товарів, робіт і послуг, при закупівлі яких може здійснюватися попередня оплата, визначений Кабінетом Міністрів України постановою від 23.04.2014 № 117 „Про здійснення попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти”. Зокрема, при закупівлі

спеціального обладнання і устаткування, необхідного для розроблення і виготовлення озброєння, військової та спеціальної техніки для потреб Збройних Сил України та інших військових формувань, – на строк не більше одного року; лікарських засобів та/або вакцин для профілактичних щеплень людей, медичних виробів та пов'язаних з ними послуг, які закупаються до 31 грудня 2017 року на підставі договорів закупівлі із спеціалізованими організаціями, – на строк не більше 18 місяців.

Як наслідок, найбільші суми заборгованості утворилися після проведення попередньої оплати товарів, робіт і послуг за бюджетними програмами трьох головних розпорядників бюджетних коштів, зокрема:

- Міністерства охорони здоров'я України – 4 млрд 781,5 млн грн, з неї прострочена – 3,9 відс.;

- Міністерства оборони України – 3 млрд 548,8 млн грн, з неї прострочена – 12,1 відс.;

- Міністерства внутрішніх справ України – 1 млрд 485,8 млн грн, з неї прострочена – 8,4 відсотка.

Крім того, порушення суб'єктами господарювання договірних зобов'язань у попередні роки призвели до утворення простроченої дебіторської заборгованості. За окремими договорами термін позовної давності минув, ризики втрат бюджету внаслідок списання дебіторської заборгованості за цими договорами збільшуються. З початку року списано простроченої дебіторської заборгованості в сумі 63,0 млн гривень.

Зокрема, за бюджетною програмою ліквідованого Національного агентства з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 з футболу та реалізації інфраструктурних проектів рахується прострочена дебіторська заборгованість за здійснену оплату капітального будівництва об'єктів для проведення в Україні чемпіонату Європи 2012 року з футболу в сумі 97,7 млн гривень.

За бюджетною програмою реорганізованої Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України рахується прострочена дебіторська заборгованість за здійснену оплату обладнання при реалізації проектів з підвищення техніки безпеки шахт у сумі 87,0 млн гривень.

4.1.9. Неналежна організація впровадження інвестиційних проектів і, як наслідок, низький рівень вибірки коштів, отриманих від іноземних кредиторів, а також невиконання плану повернення до спеціального фонду раніше наданих кредитів збільшують ризики невиконання окремих бюджетних програм з надання кредитів.

З державного бюджету надано кредитів у сумі 3 млрд 955,7 млн грн, або 28,8 відс. річного плану. На надання кредитів для реалізації інвестиційних проектів за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій використані кошти в сумі 2 млрд 936,9 млн грн, або 25,5 відс. річного плану. При цьому виконання

зазначених проектів здійснювалося на низькому рівні, що, відповідно до отриманої на запит Рахункової палати інформації від головних розпорядників бюджетних коштів, зумовлено неналежною підготовкою таких проектів та організацією їх впровадження.

У січні – вересні не надавалися кредити для реалізації проектів з:

- реконструкції, капітального ремонту та технічного переоснащення магістрального газопроводу Уренгой-Помари-Ужгород – 589,5 млн грн, при цьому вибірку коштів не розпочато, оскільки кредитна угода з Європейським банком реконструкції і розвитку не набула чинності;

- підвищення ефективності передачі електроенергії (модернізація підстанцій) – 199,6 млн грн, що зумовлено несвоєчасним виконанням підрядниками договорів;

- розвитку муніципальної інфраструктури – 154,5 млн грн, що спричинено тривалим відбором об'єктів та їх узгодженням з Європейським інвестиційним банком.

У менших, ніж планувалося, обсягах здійснювалося кредитування з реалізації проектів на:

- розвиток автомагістралей і реформи дорожнього сектору – 1 млрд 138,8 млн грн, або 30,6 відс. річного плану, що спричинено тривалим проведенням конкурсних торгів на закупівлю робіт та послуг і, як наслідок, затримками з укладанням підрядних контрактів;

- розвиток міської інфраструктури і заходи в секторі централізованого теплопостачання України, розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаєві, реконструкцію та розвиток системи комунального водного господарства м. Чернівці – 365,0 млн грн, або 26,0 відс. річного плану, що спричинено тривалим проведенням закупівель;

- будівництво повітряної лінії 750 кВ Запорізька – Каховська – 364,9 млн грн, або 23,1 відс. річного плану; будівництво повітряної лінії 750 кВ Рівненська АЕС – Київська – 284,4 млн грн, або 26,7 відс.; підвищення надійності постачання електроенергії в Україні – 101,9 млн грн, або 17,8 відс., що зумовлено недотриманням підрядниками затвердженого плану робіт, тривалим узгодженням з кредиторами робочої документації.

До державного бюджету в січні – вересні поточного року повернено кредитів у сумі 4 млрд 269,2 млн грн, або 68,8 відс. річного плану. При цьому за бюджетними програмами Міністерства аграрної політики та продовольства України не поверталися кошти в сумі 796,1 млн грн, відповідно, не здійснювалося кредитування Аграрного фонду на формування державного продовольчого резерву. Також за бюджетною програмою Державного комітету телебачення і радіомовлення України, що надавалися на поворотній основі для фінансування заходів з підготовки та проведення у 2017 році в Україні пісенного конкурсу „Євробачення”, не поверталися кошти в сумі 450,0 млн гривень.

V. ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

5.1. Здійснення видатків і надання кредитів у менших обсягах, ніж отримано доходів та коштів від повернення кредитів, призвело до виконання державного бюджету за дев'ять місяців 2017 року з профіцитом, при запланованому річному дефіциті.

У січні – вересні поточного року державний бюджет загалом виконано з профіцитом у сумі 14 млрд 977,3 млн грн при плановому річному дефіциті в сумі 80 млрд 565,2 млн гривень.

Загальний фонд державного бюджету виконано з дефіцитом у сумі 13 млрд 712,0 млн грн, що на 72 млрд 836,6 млн грн, або 84,2 відс. менше плану на звітний період (86 млрд 548,6 млн грн) і спричинене невиконанням плану видатків на 56 млрд 698,2 млн грн при перевиконанні плану доходів на 15 млрд 699,4 млн гривень.

Спеціальний фонд державного бюджету виконано з профіцитом у сумі 28 млрд 689,3 млн грн при запланованому річному дефіциті 18 млрд 237,1 млн грн унаслідок здійснення видатків і надання кредитів у меншому обсязі, ніж отримано доходів та коштів від повернення кредитів.

5.2. Фінансування державного бюджету, зокрема погашення державного боргу і придбання цінних паперів для докапіталізації банків, здійснювалося переважно за рахунок державних запозичень. При цьому Кабінет Міністрів України і Міністерство фінансів України не забезпечили у звітному періоді в запланованих обсягах надходжень для фінансування державного бюджету за всіма передбаченими джерелами, що збільшує ризики невиконання бюджету за видатками та наданням кредитів за підсумками року.

У січні – вересні 2017 року для фінансування державного бюджету залучено 195 млрд 96,1 млн грн, що на 89 млрд 774,0 млн грн, або 31,5 відс., менше плану на звітний період і спричинено отриманням коштів в обсягах, менших від запланованих, за всіма передбаченими джерелами, від:

- державних внутрішніх запозичень – на 60 млрд 284,3 млн грн, або 40,8 відс.;
- зовнішніх запозичень – на 25 млрд 922,0 млн грн, або 20,7 відс.;
- приватизації державного майна – на 5 млрд 98,7 млн грн, або 60,7 відс.;
- залучення коштів єдиного казначейського рахунку – на 3 млрд 707,9 млн грн, або 99,8 відсотка.

Водночас у звітності в частині надходжень фінансування відображена номінальна вартість конфіскованих за рішенням суду за вчинення корупційного і пов'язаного з корупцією правопорушення облигацій внутрішньої державної

позики в сумі 5 млрд 238,9 млн грн, що, відповідно до пункту 10 статті 11 закону про державний бюджет на 2017 рік, відноситься на зменшення державного боргу з одночасним погашенням зобов'язань за цими облігаціями.

Виконання державного бюджету в січні – вересні поточного року в частині фінансування наведено в таблиці 4.

Таблиця 4

Фінансування державного бюджету

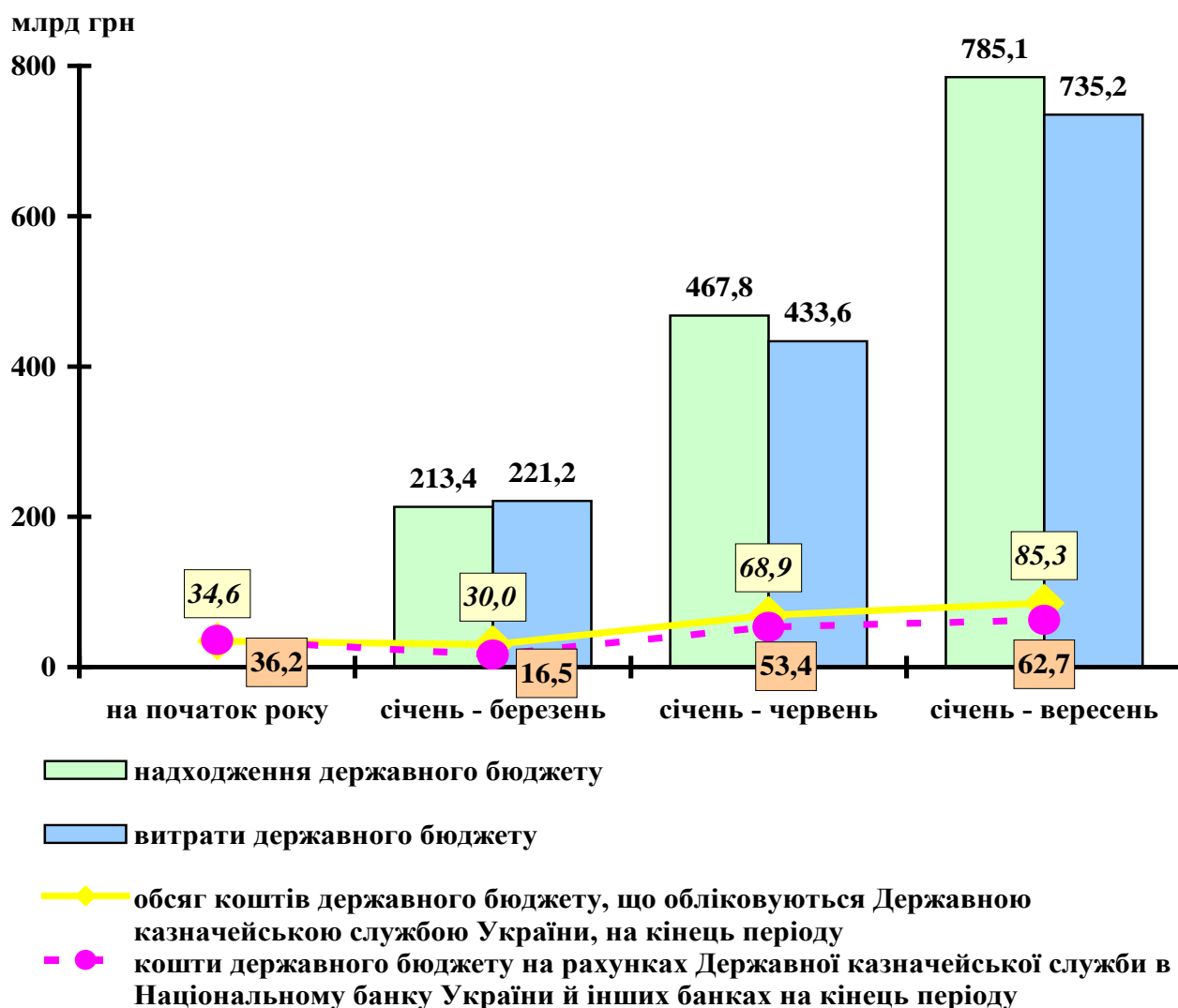
млрд грн

№ з/п	Показники	Всього			У т. ч. загальний фонд		
		план на 2017 рік	виконано	відс. виконання	план на січень – вересень	виконано	відс. виконання
	ФІНАНСУВАННЯ (ряд. I – ряд. II)	80,6	- 15,0	–	86,5	13,7	- 15,8
I.	Фінансування в частині надходжень – всього,	317,3	195,1	61,5	272,1	191,6	70,4
	<i>зокрема:</i>						
1.1.	Внутрішні запозичення	168,9	87,5	51,8	147,8	87,5	59,2
1.2.	Зовнішні запозичення	128,4	99,1	77,2	112,3	95,6	85,1
1.3.	Надходження від приватизації державного майна	17,1	3,3	19,3	8,4	3,3	39,3
II.	Фінансування в частині витрат – всього,	236,7	210,1	88,8	185,6	177,9	95,8
	<i>зокрема:</i>						
2.1.	Погашення внутрішнього боргу	98,6	56,3	57,1	61,1	56,3	92,1
2.2.	Погашення зовнішнього боргу	72,3	55,0	76,0	59,5	55,0	92,4
2.3.	Придбання цінних паперів	65,7	48,9	74,4	64,9	48,9	75,3

Сума недоотриманих надходжень до загального фонду від державних запозичень і приватизації державного майна (82 млрд 68,7 млн грн) у 5,1 раза перевищила перевиконання плану доходів та повернення кредитів (16 млрд 48,9 млн гривень).

Унаслідок залучення до державного бюджету надходжень, які на 6,8 відс. перевищили здійснені витрати, обсяг коштів державного бюджету, що обліковуються Державною казначейською службою України, з початку року збільшився на 50 млрд 649,4 млн грн, або в 2,5 раза, і відображений у звіті про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України станом на 1 жовтня 2017 року в сумі 85 млрд 267,8 млн гривень. Водночас кошти державного бюджету на рахунках Державної казначейської служби України в Національному банку України й інших банках у звіті відображено в сумі 62 млрд 679,5 млн грн (діаграма 5). При цьому план видатків загального фонду державного бюджету на січень – вересень 2017 року не виконано на 56 млрд 698,3 млн гривень.

Діаграма 5. Виконання державного бюджету за надходженнями і витратами у січні – вересні 2017 року

Водночас у звіті Державної казначейської служби України про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України станом на 1 жовтня 2017 року відображено за кодом 160 „Інші зобов’язання органів Казначейства” 22 млрд 588,0 млн грн, що, відповідно до наказу Державної казначейської служби України від 13.02.2012 № 53 „Щодо організації роботи Державної казначейської служби України зі складання звітності про виконання Зведеного бюджету України, Державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя”, відображається у разі, якщо на кінець звітного періоду залишки коштів державного бюджету не забезпечені ресурсами єдиного казначейського рахунку.

Міністерство фінансів України у звітному періоді не здійснювало розміщення тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунку і коштів валютних рахунків державного бюджету на депозитах або придбаваючи державні цінні папери з подальшим поверненням таких коштів до кінця

поточного бюджетного періоду, право на яке, за погодженням з Національним банком України, надано у частині восьмій статті 16 Бюджетного кодексу України.

5.2.1. Надходження від державних запозичень становили 95,6 відс. джерел фінансування державного бюджету, що на третину менше плану на звітний період.

Довгострокові державні запозичення становили 79,9 відс. здійснених у січні – вересні поточного року державних запозичень, що сприяло збільшенню середньозваженого терміну обігу боргових зобов'язань.

Від державних запозичень за дев'ять місяців 2017 року отримано 186 млрд 546,1 млн грн, що на 31,6 відс. менше плану на звітний період і на 9,6 відс. більше, ніж у січні – вересні попереднього року.

Надходження від державних зовнішніх запозичень становили 99 млрд 77,0 млн грн, що на 20,7 відс. менше плану на звітний період і на 70,3 відс. більше, ніж у січні – вересні попереднього року.

Зокрема, за інформацією Міністерства фінансів України, отриманою на запит Рахункової палати, план з державних зовнішніх запозичень до загального фонду не виконано на 16 млрд 685,7 млн грн, або 14,9 відс., унаслідок, насамперед, неотримання третього траншу макрофінансової допомоги Європейського союзу у зв'язку невиконанням Україною частини умов.

Залучення кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проектів до спеціального фонду менше плану на 9 млрд 236,3 млн грн, або 72,6 відс., що зумовлено низькою вибіркою коштів унаслідок незадовільної діяльності відповідальних виконавців.

На внутрішньому ринку розміщено цінних паперів на суму 87 млрд 469,1 млн грн, що менше на 40,8 відс. плану на січень – вересень поточного року і на 21,9 відс. надходжень у відповідному періоді попереднього року та спричинено зупиненням їх викупу Національним банком України на вторинному ринку. Загалом обсяг облігацій внутрішньої державної позики, що перебувають в обігу, з початку року збільшився на 29 млрд 264,2 млн грн, або 4,4 відс., – до 696 млрд 821,3 млн гривень. При цьому якщо обсяг вкладень комерційних банків у облігації внутрішньої державної позики збільшився на 52 млрд 843,3 млн грн, або 20,7 відс., – до 308 млрд 308,6 млн грн, то обсяг облігацій внутрішньої державної позики у власності Національного банку України зменшився на 19 млрд 710,8 млн грн, або 5,2 відс., – до 362 млрд 235,2 млн гривень.

Водночас для збільшення статутного капіталу банків випущено облігації внутрішньої державної позики на загальну суму 48 млрд 887,9 млн грн, що в 3,4 раза більше, ніж у відповідному періоді попереднього року. Зазначене спричинене насамперед докапіталізацією публічного

акціонерного товариства комерційний банк „ПРИВАТБАНК” на суму 32 млрд 300,0 млн гривень.

5.2.2. Низький рівень виконання плану в січні – вересні збільшує ризики невиконання запланованих на 2017 рік надходжень від приватизації державного майна.

Від приватизації державного майна у січні – вересні поточного року надійшло 3 млрд 302,8 млн грн, або 39,3 відс. плану звітного періоду і 19,3 відс. річного плану. Зокрема, за інформацією Фонду державного майна України, до державного бюджету перераховані кошти від продажу на фондових біржах п’яти пакетів акцій енергетичних компаній у сумі 3 млрд 53,5 млн грн і 95-ти об’єктів малої приватизації у сумі 97,7 млн гривень.

5.3. У зв’язку з перевищенням надходжень від державних запозичень над сумою витрат на погашення державного боргу, отриманням кредиту Міжнародного валютного фонду і девальвацією гривні до окремих іноземних валют загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу продовжував зростати.

Державний і гарантований державою борг у січні – вересні 2017 року загалом збільшився на 113 млрд 299,2 млн грн, або 5,9 відс., – до 2 трлн 43 млрд 60,4 млн гривень. При цьому зовнішній борг зріс на 6,7 відс., внутрішній – на 4,4 відс., частка боргу, номінованого в іноземній валюті, становила 69,4 відсотка.

Збільшення загального обсягу державного і гарантованого державою боргу, за оцінкою Рахункової палати, зумовлено:

- перевищенням надходжень від державних запозичень над погашенням державного та гарантованого державою боргу на 110 млрд 432,2 млн грн;
- зміною курсів валют, зокрема девальвацією гривні до євро, спеціальних прав запозичення тощо на 2 млрд 867,0 млн гривень.

Державний борг у січні – вересні 2017 року збільшився на 73 млрд 917,5 млн грн, або 4,5 відс., – до 1 трлн 724 млрд 750,8 млн гривень. Державний зовнішній борг унаслідок випуску облігацій зовнішньої державної позики на суму 3,0 млрд дол. США, у тому числі для здійснення викупу облігацій зовнішніх державних позик 2015 року, збільшився на 44 млрд 813,1 млн грн, або 4,6 відс., – до 1 трлн 25 млрд 0,9 млн гривень. Здійснення докапіталізації банків призвело до зростання державного внутрішнього боргу на 29 млрд 104,4 млн грн, або 4,3 відс., – до 699 млрд 749,9 млн гривень.

Збільшення гарантованого державою боргу на 39 млрд 381,7 млн грн, або 14,1 відс., – до 318 млрд 309,6 млн грн – зумовлене насамперед отриманням Національним банком України чергового траншу Міжнародного валютного фонду і девальвацією гривні до окремих іноземних валют, в яких номіновано

борг. Державні гарантії, можливість надання яких установлена в статті 6 закону про державний бюджет на 2017 рік, у звітному періоді не надавалися.

5.4. Витрати на погашення й обслуговування державного і гарантованого державою боргу, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилися на 22,4 відс. і становили 27,9 відс. витрат державного бюджету загалом у січні – вересні 2017 року.

Витрати на погашення й обслуговування державного боргу становили 199 млрд 562,3 млн грн, або 95,5 відс. плану на січень – вересень поточного року. За інформацією Міністерства фінансів України, отриманою на запит Рахункової палати, план не виконано внаслідок насамперед неперед'явлення до погашення облігацій внутрішньої державної позики з можливим достроковим погашенням і меншого, ніж передбачалося при формуванні проекту державного бюджету на 2017 року, фактичного курсу гривні до іноземних валют.

Порівняно з відповідним періодом попереднього року, ці витрати збільшилися на 39 млрд 199,0 млн грн, або 24,4 відсотка. При цьому витрати на погашення державного зовнішнього боргу і видатки на обслуговування державного боргу збільшилися в 7,7 раза та на 15,7 відс. відповідно, що спричинене викупом облігацій зовнішніх державних позик 2015 року та сплатою нарахованих відсотків за ними для зменшення боргового навантаження на державний бюджет у 2019 і 2020 роках згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.09.2017 № 696 „Про здійснення державних зовнішніх запозичень у 2017 році”. Витрати на погашення державного внутрішнього боргу зменшилися на 26,9 відсотка.

Витрати державного бюджету на виконання боргових зобов'язань за кредитами, залученими під державні гарантії, становили 5 млрд 409,8 млн грн, що менше на 38,4 відс. річного плану і на 23,5 відс. витрат у січні – вересні попереднього року.

Загалом витрати на виконання боргових зобов'язань за державним і гарантованим державою боргом у січні – вересні 2017 року становили 204 млрд 972,1 млн грн, або 70,0 відс. річного плану. Порівняно з відповідним періодом попереднього року, ці витрати збільшилися на 37 млрд 539,4 млн грн, або 22,4 відсотка.

5.5. У січні – вересні 2017 року не відбулося суттєвих зрушень у поліпшенні розрахунків з погашення простроченої заборгованості перед державним бюджетом за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, та позичками, наданими у 1993 – 1998 роках на зворотній основі у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами.

Відповідно до наданої Державною казначейською службою України інформації, прострочена заборгованість перед державним бюджетом за кредитами (позиками), залученими державою або під державні гарантії, зросла

на 3 млрд 172,0 млн грн, або 6,4 відс., – до 52 млрд 435,2 млн грн – внаслідок насамперед девальвації гривні до іноземних валют. При цьому 35 суб'єктів господарювання повернули до державного бюджету 3 млрд 983,2 млн грн, або 7,6 відс. загального обсягу цієї заборгованості. Водночас заборгованість перед державним бюджетом суб'єктів господарювання, стосовно яких проведено державну реєстрацію припинення юридичної особи в результаті їх ліквідації, упродовж року зросла на 23,0 відс. – до 7 млрд 557,2 млн грн, або 14,4 відс. загальної суми простроченої заборгованості.

За даними Державної казначейської служби України, обсяг простроченої заборгованості за позичками, наданими у 1993 – 1998 роках у зв'язку з тимчасовими фінансовими труднощами підприємствам і організаціям, окремим міністерствам, зріс у січні – вересні 2017 року на 2,4 млн грн – до 457,3 млн гривень. Це спричинене збільшенням суми нарахованих відсотків і пені. У звітному періоді до державного бюджету кошти від погашення зазначеної заборгованості не надходили.

VI. МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ

6.1. У січні – вересні поточного року частка наданих з державного бюджету трансфертів у доходах місцевих бюджетів, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилася на 2,4 відс. пункту, – до 55,3 відсотка. У шістнадцяти з двадцяти п'яти регіонів України частка трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів перевищила 60,0 відс., у тому числі у чотирьох – 70,0 відсотка. Зазначене свідчить про зростання залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету.

Загалом з державного бюджету місцевим бюджетам надані трансферти в сумі 198 млрд 118,2 млн грн, або 93,7 відс. плану звітного періоду, у тому числі субвенції – 182 млрд 472,7 млн грн, або 93,4 відс., дотації – 15 млрд 645,5 млн грн, або 96,5 відсотка. Порівняно з відповідним періодом попереднього року, обсяг наданих трансфертів збільшився на 46,1 відс., при цьому обсяг дотацій зріс у 3,7 раза, субвенцій – на 38,8 відсотка. В результаті частка субвенцій у загальному обсязі трансфертів з державного бюджету зменшилася на 4,8 відс. пункту – до 92,1 відсотка.

Перерахування трансфертів у менших, ніж заплановано, обсягах зумовлено насамперед тим, що субвенція на погашення різниці між фактичною вартістю теплової енергії, послуг з централізованого опалення, постачання гарячої води, централізованого водопостачання і водовідведення, постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), що вироблялися, транспортувалися і постачалися населенню та/або іншим підприємствам тепlopостачання, централізованого питного водопостачання і водовідведення, які надають населенню такі послуги, та тарифами, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної

влади чи місцевого самоврядування, надана у сумі 174,0 млн грн, або 3,5 відс. плану на січень – вересень (5,0 млрд гривень). За інформацією Державної казначейської служби України і Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України, отриманою на запит Рахункової палати, необхідні для відкриття асигнувань за вказаною субвенцією договори про організацію взаєморозрахунків відсутні.

Крім того, з державного бюджету не розпочато надання трьох субвенцій у сумі 1 млрд 674,0 млн грн, зокрема для реалізації проектів у рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України в сумі 1 млрд 528,3 млн гривень. За інформацією Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України, отриманою на запит Рахункової палати, у звітному періоді вибірка коштів за проектами не здійснювалася, що спричинено тривалим проведенням закупівель.

6.1.1. На здійснення видатків у галузі охорони здоров'я й освіти з державного бюджету місцевим бюджетам надані трансферти у сумі 92 млрд 60,3 млн грн, або 96,8 відс. плану на січень – вересень, що на 42,3 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, зокрема, внаслідок підвищення мінімальної заробітної плати і надання трансфертів, які у 2016 році не надавалися.

На охорону здоров'я перераховано шість субвенцій у сумі 41 млрд 972,0 млн грн, або 96,2 відс. плану на січень – вересень, що на 30,4 відс. більше, порівняно з відповідним періодом попереднього року, зокрема:

- медичну субвенцію – 40 млрд 756,1 млн грн, або 97,8 відс. плану на січень – вересень, що на 27,2 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року;

- на реформування регіональних систем охорони здоров'я для здійснення заходів з виконання спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту „Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей” – 522,2 млн грн, або 42,3 відс. плану, що в 14,3 раза більше;

- на відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань – 429,5 млн грн, або 100,0 відс. плану, яка у попередньому році не надавалася.

На освіту перераховано три субвенції у сумі 38 млрд 913,3 млн грн, або 96,5 відс. плану на січень – вересень, що на 19,7 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, у тому числі:

- освітню субвенцію – 38 млрд 711,0 млн грн, або 96,5 відс. плану на січень – вересень, що на 19,1 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року;

- на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами – 152,3 млн грн, або 100,0 відс. плану, модернізацію й

оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів – 50,0 млн грн, або 100,0 відс. плану, які у відповідному періоді попереднього року не надавалися.

Крім того, з державного бюджету місцевим бюджетам надано додаткову дотацію на утримання закладів освіти й охорони здоров'я у сумі 11 млрд 175,0 млн грн, або 100,0 відс. плану на січень – вересень. У попередньому році така дотація не надавалася.

За інформацією Державної казначейської служби України, отриманою на запит Рахункової палати, надання медичної й освітньої субвенцій у менших, ніж заплановано на січень – вересень, обсягах зумовлено наявністю резерву коштів для місцевих бюджетів Донецької та Луганської областей, на територіях яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження.

6.1.2. У звітному періоді, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, в 1,5 раза збільшилися видатки державного бюджету на субвенції місцевим бюджетам для виконання державних програм соціального захисту окремих категорій громадян, що спричинено насамперед збільшенням кількості домогосподарств, які внаслідок низької платоспроможності отримали субсидії.

Для виконання фактичних зобов'язань місцевих бюджетів з надання пільг, субсидій і допомоги окремим категоріям громадян з державного бюджету перераховано чотири субвенції у сумі 96 млрд 719,6 млн грн, або 97,8 відс. плану на січень – вересень та 53,0 відс. загального обсягу наданих субвенцій.

Відповідно до Закону України від 13.07.2017 № 2137-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2017 рік”, річний обсяг субвенції на надання пільг і житлових субсидій на оплату житлово-комунальних послуг збільшено на 14,1 млрд грн, або 30,0 відс., – до 61 млрд 173,7 млн гривень. У звітному періоді така субвенція надана у сумі 55 млрд 665,6 млн грн, або 98,8 відс. плану на січень – вересень, що у 2,0 раза більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, і насамперед за рахунок збільшення у 1,6 раза кількості домогосподарств, яким призначено субсидії. Водночас у січні – вересні річний план субвенції виконано на 91,0 відс., тобто в 1,5 раза вище від середньої частки відповідного періоду у фактичній річній сумі за 2012 – 2016 роки, що збільшує ризики незабезпечення до кінця року таких виплат у повному обсязі.

Для надання пільг і житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пального побутового палива і скрапленого газу надано субвенцію у сумі 1 млрд 822,8 млн грн, або 97,9 відс. плану на січень – вересень, що, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, більше у 2,0 раза.

На виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям і

допомоги для догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу перераховано субвенцію в сумі 38 млрд 708,9 млн грн, або 96,6 відс. плану на січень – вересень, що на 11,7 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Також з державного бюджету місцевим бюджетам перераховано субвенцію на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям та прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу і прийомних сім'ях за принципом „гроші ходять за дитиною”, оплату послуг із здійснення патронату над дитиною та виплату соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатного вихователя в сумі 522,3 млн грн, або 87,5 відс. плану на січень – вересень, що на 18,1 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року.

Перерахування субвенцій у менших, ніж заплановано, обсягах зумовлено насамперед тим, що, згідно з Порядком фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256, органи Державної казначейської служби України перераховують субвенції відповідно до помісячного розпису асигнувань державного бюджету, але у межах фактичних зобов'язань місцевих бюджетів щодо надання пільг, субсидій і допомоги окремим категоріям громадян.

6.1.3. Кабінет Міністрів України приймав рішення щодо порядків і умов надання деяких затверджених у державному бюджеті субвенцій пізніше, ніж передбачене в помісячному розписі асигнувань державного бюджету їх перерахування, що призвело до затримки надання таких субвенцій місцевим бюджетам та, як наслідок, проведення відповідних видатків.

Зокрема, відповідно до Закону України від 13.07.2017 № 2137-VIII „Про внесення змін до Закону України „Про Державний бюджет України на 2017 рік”, у державному бюджеті затверджено нові субвенції місцевим бюджетам на:

- будівництво, капітальний ремонт, реконструкцію малих групових будинків, будинків підтриманого проживання, будівництво/придбання житла для дитячих будинків сімейного типу, соціального житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, виготовлення проектно-кошторисної документації – 277,0 млн грн;

- здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, – 17,0 млн гривень.

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали

негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.10.2017 № 769. Порядок і умови надання та розподіл між місцевими бюджетами іншої нової субвенції не затверджені. Тому місцевим бюджетам не перераховано запланованих у помісячному розписі державного бюджету на серпень – вересень 145,7 млн гривень.

Згідно із зазначеним законом, для реалізації проектів з побудови центрів надання соціальних послуг у форматі „Прозорий офіс” ще в шістьох містах річний обсяг відповідної субвенції збільшено на 50,0 млн грн – до 113,6 млн гривень. Новий порядок і умови надання такої субвенції затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2017 № 779, тому місцевим бюджетам не перераховано запланованих у помісячному розписі державного бюджету на серпень – вересень 48,1 млн гривень.

6.1.4. За деякими отриманими з державного бюджету субвенціями, спрямованими на соціально-економічний розвиток регіонів, на кінець звітнього періоду наявні значні залишки на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ, що насамперед спричинено тривалим затвердженням Кабінетом Міністрів України й окремими міністерствами переліків об'єктів та перерахуванням таких субвенцій пізніше, ніж планувалося.

Зокрема, у статті 28 закону про державний бюджет на 2017 рік визначено, що розподіл субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій між місцевими бюджетами здійснюється Кабінетом Міністрів України за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету. Упродовж звітнього періоду Кабінет Міністрів України прийняв 7 рішень щодо розподілу субвенції на суму 5 млрд 48,1 млн грн, з яких розпорядженням від 27.09.2017 № 689-р – на суму 1 млрд 713,6 млн гривень. Як наслідок, заплановану на квітень субвенцію у сумі 166,7 млн грн місцевим бюджетам перераховано у травні – червні. Загалом у звітньому періоді на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій надано місцевим бюджетам 3 млрд 316,2 млн грн, або 86,4 відс. плану на січень – вересень, з них у вересні – 1 млрд 257,6 млн грн, або 37,9 відсотка. На 1 жовтня на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ залишилися невикористаними 2 млрд 526,8 млн грн, або 76,2 відс. отриманої субвенції.

Розподіл субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад між об'єднаними територіальними громадами затверджено Кабінетом Міністрів України постановою від 07.06.2017 № 410 „Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад”. Як наслідок, заплановану на квітень – червень субвенцію у сумі 666,7 млн грн місцевим бюджетам перераховано у липні. Загалом у звітньому періоді на цю мету надано 1,0 млрд грн, з яких на 1 жовтня на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ залишилися невикористаними 82,0 відсотка.

Розподіл між територіями субвенції на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, затверджений Кабінетом Міністрів України постановою від 12.04.2017 № 260. У подальшому, відповідно до порядку й умов надання цієї субвенції, затверджених Кабінетом Міністрів України постановою від 15.02.2012 № 91, перелік об'єктів, засобів і препаратів затверджується Міністерством регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України. Як наслідок, заплановану на квітень субвенцію у сумі 15,3 млн грн перераховано у травні. Загалом у звітному періоді на цю мету надано 91,7 млн грн, з яких на 1 жовтня на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ залишилися невикористаними 84,6 відсотка.

Розподіл між місцевими бюджетами субвенції на модернізацію й оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів затверджений Кабінетом Міністрів України постановою від 29.03.2017 № 201. Надалі, згідно з порядком і умовами надання цієї субвенції, затвердженими Кабінетом Міністрів України постановою від 30.11.2016 № 925, перелік техніки, обладнання, матеріалів та устаткування затверджується Міністерством освіти і науки України. Як наслідок, заплановану на квітень субвенцію у сумі 10,0 млн грн перераховано у травні. Загалом у звітному періоді на цю мету надано 50,0 млн грн, з яких на 1 жовтня на рахунках місцевих бюджетів і бюджетних установ залишилися невикористаними 54,9 відсотка.

6.2. У звітному періоді з місцевих бюджетів до державного бюджету перераховано трансферти в сумі 4 млрд 625,9 млн грн, або 82,0 відс. річного плану, що більше, ніж у січні – вересні попереднього року, на 52,2 відсотка.

З місцевих бюджетів до загального фонду державного бюджету перераховано реверсну дотацію в сумі 2 млрд 921,1 млн грн, або 99,3 відс. плану на січень – вересень. Найбільше реверсної дотації перераховано з місцевих бюджетів Дніпропетровської області – 31,4 відс. загального обсягу, Київської області – 9,8 відс., Запорізької області – 9,8 відс., Одеської області – 6,6 відсотка.

До спеціального фонду державного бюджету з місцевих бюджетів перераховано субвенцію на виконання програм соціально-економічного і культурного розвитку регіонів у сумі 1 млрд 704,8 млн грн, або 99,1 відс. річного плану. Ця субвенція спрямована розпорядникам бюджетних коштів державного бюджету, зокрема, Державному агентству водних ресурсів України на експлуатацію державного водогосподарського комплексу й управління водними ресурсами – 338,0 млн грн, Національній поліції України на забезпечення діяльності підрозділів, установ і закладів – 292,3 млн грн, Державному комітету телебачення і радіомовлення на забезпечення підготовку та проведення пісенного конкурсу „Євробачення – 2017” – 165,4 млн гривень.

6.3. Доходи місцевих бюджетів у звітному періоді становили 358 млрд 157,2 млн грн, або 74,7 відс. річного плану, і збільшилися, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 39,7 відс., переважно за рахунок трансфертів з державного бюджету. Частка доходів без трансфертів з державного бюджету у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів зменшилася на 2,4 відс. пункту – до 44,7 відсотка.

Доходи місцевих бюджетів без трансфертів з державного бюджету становили 160 млрд 39,0 млн грн, або 77,1 відс. річного плану, і збільшилися, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, на 39 млрд 294,8 млн грн, або 32,5 відсотка. Найбільше зросли:

- податок та збір на доходи фізичних осіб – на 21 млрд 913,5 млн грн, або 38,9 відс., насамперед за рахунок зростання середньомісячної заробітної плати на 37,2 відс.;

- надходження 50,0 відс. перевиконання загального обсягу щомісячних показників надходжень митних платежів, які перераховуються з державного бюджету в рамках експерименту на реалізацію заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування, – на 7 млрд 45,1 млн грн, або у 8,3 раза, що спричинено поширенням цього експерименту на всі області;

- єдиний податок – на 4 млрд 469,9 млн грн, або 38,9 відс., що зумовлено збільшенням ставок цього податку для платників окремих груп;

- податок на майно – на 2 млрд 927,9 млн грн, або 15,5 відс.;

- власні надходження бюджетних установ – на 1 млрд 211,8 млн грн, або 11,9 відс.;

- податок на прибуток підприємств – на 916,9 млн грн, або 23,6 відсотка.

Водночас зменшилися, порівняно із січнем – вереснем попереднього року, надходження акцизного податку на 870,9 млн грн, або 10,1 відс., що зумовлено незарахуванням у липні – вересні до бюджетів місцевого самоврядування 13,44 відс. акцизного податку з виробленого і ввезеного на митну територію України пального, оскільки частки для зарахування акцизного податку з пального до відповідних бюджетів у другому півріччі 2017 року затверджені Кабінетом Міністрів України постановою від 20.09.2017 № 726.

Крім того, у вересні не перераховано до місцевих бюджетів 50,0 відс. перевиконання загального обсягу щомісячних показників надходжень митних платежів у рамках експерименту на реалізацію заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування, що, за інформацією Державної казначейської служби України, зумовлено відсутністю погоджених Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету індикативних показників таких платежів на серпень – грудень після внесення змін до помісячного розпису загального фонду державного бюджету.

6.4. Видатки місцевих бюджетів у січні – вересні 2017 року проведені в сумі 331 млрд 308,4 млн грн, або 65,6 відс. річного плану, і зросли, порівняно з відповідним періодом попереднього року, на 47,5 відсотка. Частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету зросла на 6,9 відс. пункту – до 46,7 відсотка.

У звітному періоді найбільше зросли видатки на:

- виконання окремих заходів з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесених до заходів розвитку, – на 49 млрд 27,1 млн грн, або в 19,6 раза, які переважно спрямовувалися на утримання лікарень загального профілю, спеціалізованих лікарень, центрів первинної й екстреної медичної допомоги і вищих навчальних закладів освіти I – II рівня акредитації;

- соціальні виплати населенню – на 32 млрд 871,1 млн грн, або 48,9 відс., що спричинено підвищенням тарифів на житлово-комунальні послуги та, як наслідок, зростанням у 1,6 раза кількості домогосподарств, яким призначено субсидії;

- оплату праці і нарахування на заробітну плату – на 10 млрд 135,7 млн грн, або 12,3 відс., що зумовлено підвищенням середньої заробітної плати;

- капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) – на 7 млрд 109,7 млн грн, або в 2,2 раза, насамперед за рахунок коштів, отриманих з державного бюджету для проведення експерименту з фінансового забезпечення реалізації заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування та дорожньої інфраструктури.

Поточні видатки місцевих бюджетів становили 89,5 відс. загального обсягу, частка капітальних видатків – 10,5 відс., що на 0,1 відс. пункту більше, ніж у січні – вересні попереднього року.

На захищені видатки спрямовано 257 млрд 800,9 млн грн, або 77,8 відс. загального обсягу видатків. Для проведення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів з єдиного казначейського рахунку на покриття тимчасових касових розривів надано позик у сумі 936,4 млн грн, що на 776,8 млн грн, або в 5,9 раза, більше, ніж у січні – вересні попереднього року. На 1 жовтня 2017 року заборгованість за наданими з початку року позиками становила 60,3 млн гривень.

Видатки місцевих бюджетів спрямовувалися переважно на соціальний захист і соціальне забезпечення – 32,4 відс. загального обсягу видатків місцевих бюджетів; освіту – 28,0 відс.; охорону здоров'я – 17,1 відс.; економічну діяльність – 8,6 відсотка.

Кредиторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів місцевих бюджетів зменшилася на 4 млрд 855,0 млн грн, або 18,3 відс., – до 21 млрд 658,6 млн грн, з неї прострочена – 52,5 відсотка. Заборгованість зменшилася насамперед з надання пільг, субсидій, допомоги й

інших виплат населенню – на 7 млрд 324,7 млн грн, або 30,9 відс., – до 16 млрд 404,1 млн грн, з якої прострочена – 66,6 відсотка.

Дебіторська заборгованість розпорядників і одержувачів коштів місцевих бюджетів збільшилася на 3 млрд 82,7 млн грн, або в 2,3 раза, – до 5 млрд 435,9 млн грн, з неї прострочена – 8,1 відсотка. Найбільше зросла заборгованість за капітальними видатками – на 2 млрд 117,8 млн грн, або в 3,0 раза, – до 3 млрд 203,9 млн гривень.

З початку року місцевий борг зменшився на 247,9 млн грн, або 2,0 відс., – до 12 млрд 126,7 млн гривень. При цьому внутрішній борг зменшився на 178,4 млн грн, або 1,9 відс., – до 9 млрд 319,1 млн грн, з яких зобов'язання за середньостроковими позиками, які надавалися місцевим бюджетам упродовж 2009 – 2014 років з єдиного казначейського рахунку, – 8 млрд 976,1 млн гривень. Зовнішній борг місцевих бюджетів зменшився на 69,4 млн грн, або 2,4 відс., – до 2 млрд 807,7 млн гривень.

ПІДСУМОВУЮЧИ ВИСНОВКИ, РАХУНКОВА ПАЛАТА ВІДЗНАЧАЄ:

1. Державний бюджет України у звітному періоді виконувався в умовах уповільнення темпів зростання економіки, скорочення її кредитування та прискорення інфляційних процесів. Приріст реального валового внутрішнього продукту у січні – вересні 2017 року становив, за оцінкою Рахункової палати, 2,3 відсотка.

2. Доходи державного бюджету у звітному періоді становили 585,8 млрд грн, або 74,4 відс. планового річного обсягу з урахуванням внесених змін, що вище від середньої за попередні п'ять років частки доходів січня – вересня в річній сумі. Порівняно з відповідним періодом попереднього року, доходи державного бюджету збільшилися в 1,4 раза. При цьому податковий борг економічно активних підприємств з початку року збільшився на 7,4 млрд гривень.

План доходів загального фонду на звітний період перевиконано на 15,7 млрд грн насамперед за рахунок надпрогнозованого зростання макроекономічних показників, врахованих при затвердженні державного бюджету й уточнених у звітному періоді, зокрема, імпорту, прибутку прибуткових підприємств, фонду оплати праці.

Залишки невідшкодованого на 1 жовтня 2017 року податку на додану вартість з простроченим терміном відшкодування на 29,6 відс. більші, ніж на початок поточного року.

3. Видатки державного бюджету у звітному періоді проведені в сумі 571 млрд 93,9 млн грн, або 66,4 відс. річного плану. План видатків

загального фонду не виконано на 9,7 відсотка. При цьому рівень невиконання видатків вищий, ніж у середньому за відповідний період попередніх п'яти років.

Неналежна організація проведення видатків учасниками бюджетного процесу завадила використанню у запланованих обсягах коштів за більшістю бюджетних програм. У запланованих обсягах видатки проведені за 16-ма бюджетними програмами, або 3,7 відс. їх загальної кількості, у сумі 1,6 млрд грн, або 0,5 відс. плану на січень – вересень.

У звітному періоді вдвічі збільшилися видатки державного бюджету на субвенцію місцевим бюджетам для надання пільг і житлових субсидій на оплату житлово-комунальних послуг, насамперед за рахунок збільшення кількості домогосподарств, які внаслідок низької платоспроможності отримали субсидії. Водночас річний план субвенції виконаний на 91,0 відс., тобто в 1,5 раза вище від середньої частки відповідного періоду у фактичній річній сумі за попередні п'ять років, що збільшує ризики незабезпечення до кінця року таких виплат у повному обсязі.

4. Частка трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів, порівняно з відповідним періодом попереднього року, збільшилася до 55,3 відс., що свідчить про зростання залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету. При цьому в шістнадцяти з двадцяти п'яти регіонів України частка трансфертів з державного бюджету в доходах місцевих бюджетів перевищила 60,0 відс., у тому числі у чотирьох – 70,0 відсотка.

5. Кабінет Міністрів України і Міністерство фінансів України не забезпечили у січні – вересні поточного року запланованих надходжень для фінансування державного бюджету. Недонадходження до загального фонду від державних запозичень і приватизації державного майна в 5,1 раза перевищили перевиконання плану доходів та повернення кредитів. Виконання у звітному періоді плану надходжень від приватизації державного майна на 39,3 відс. і державних запозичень на 68,4 відс. може призвести до необхідності їх заміщення іншими джерелами для виконання в запланованих обсягах витрат державного бюджету.

6. Загальний обсяг державного і гарантованого державою боргу в січні – вересні 2017 року внаслідок перевищення державних запозичень над витратами на погашення державного боргу, отримання кредиту Міжнародного валютного фонду і девальвації гривні до окремих іноземних валют, в яких номіновано борг, збільшився на 5,9 відс. – до 2 трлн 43,1 млрд гривень. Висока частка зобов'язань в іноземній валюті – 69,4 відс. – в умовах девальвації гривні посилює ризик подальшого збільшення боргу.

7. На виконання боргових зобов'язань за державним і гарантованим державою боргом у січні – вересні 2017 року з державного бюджету сплачено 205,0 млрд грн, що на 22,4 відс. більше, ніж у відповідному періоді попереднього року, і становило 27,9 відс. витрат державного бюджету загалом.

ПРОПОЗИЦІЇ

Для усунення виявлених відхилень і порушень при виконанні закону про Державний бюджет України на 2017 рік у січні – вересні Рахункова палата вважає за доцільне рекомендувати:

1) Кабінету Міністрів України:

- забезпечити затвердження порядків використання коштів державного бюджету за бюджетними програмами та порядків і умов надання субвенцій з метою проведення запланованих видатків;

- забезпечити затвердження головними розпорядниками бюджетних коштів і Міністерством фінансів України паспортів бюджетних програм, що застосовуються в процесі виконання бюджету, які не затверджені на 1 жовтня 2017 року, для проведення відповідних видатків;

- проаналізувати причини невиконання бюджетних програм і вжити додаткових заходів для забезпечення їх виконання;

2) Міністерству фінансів України проаналізувати причини зростання податкової заборгованості і зобов'язати Державну фіскальну службу України вжити заходів щодо зменшення їх обсягів.

Т. в. п. Голови Рахункової палати

О. С. Яременко